

ԾԱՂԻԿ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՇԱՐՈՒԹ ՕՐԵՐԸ: — Հա-
տը 40 փարս:

Բաժանորդագին ԿԱՆԻՍԻԿ — Պոլսոյ համար տարե-
կան 45 զրշ: վեցամեայ 23 զրշ: եռամեայ 12 զրշ: —
Փառաւոյ համար տարեկան 50 զրշ: վեցամեայ 26
զրշ: եռամեայ 14 զրշ:

Ռուսիոյ համար տարեկան հինգ ռուբլի: Ուրիշ եր-
կիրներու համար 12 ֆրանք:

Փառաւոյնէն դրոշմով ուղիւ կ'ընդունուի:
Միայն երեք թիւ տպաւորի կը զրկուի: Այնուհետեւ
բաժանորդագին չը վճարողը կը դադրի թերթ ընդա-
նելէ:

Շաբաթման տողը 2 զրշ:

40 փարս

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարս

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Պ Ի Ր

ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար պէտք է
դիմել:

Առ ՏՅՈՒՆԵ-Հրատարակչի ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
Պոլսոյ, Էսկի-Չապթիէ, Պերպերեան Տպարան

درعليه ده اسكي ضبطه ذقاعنده برريان مطبعه سنده

بالا قاشيان حوونان

HOVNAN PALACACHIAN

Rue Esski-Zabtié, Imprimerie N. Bérberian
CONSTANTINOPLE

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ — ԹԻԻ 2

ՇԱԲԱԹ

22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1890

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գաղթային խնդիրը որք մեծ կարեւո-
րութիւն ունեցած են միշտ Թրանսպի,
Սպանիոյ, Հոլանտայի եւ մանաւանդ Անգ-
լիոյ համար, արեւելեան վերջին պատե-
րազմէն ի վեր կարեւորագոյն տեղ մը կը
գրաւեն միջազգային քաղաքականութեան
եւ աշխարհավարաց հաշուոց եւ մտահո-
գութեանց մէջ:

Յետահայեաց ակնարկ մը վերջին տա-
րիներու անցիկ վրայ, բաւական պիտի
լինի տեսնելու համար եւրոպական տե-
րութեանց այդ ուղղութեան մէջ ըրած
ջանքերը եւ սոցա արտադրած արդիւնք-
ները:

Եւրոպական կառավարութիւնք (գրե-
թէ առանց բացառութեան) զգացած ըլ-
լաւ կը թուին վերջապէս թէ, փոխանակ
իրարու դէմ կատաղի պատերազմներ մը-
ղեւու փոքրիկ գաւառի մը կամ նահան-
գի մը տիրապետութեան համար՝ լաւա
գոյն է վաճառականութեան եւ ճարտա-
րութեան ասպարիզին մէջ մըցիլ, հետե-
ւելով Անգլիոյ օրինակին եւ նոր ու ըն-
դարձակ գաղթականութեանց մէջ փո-
խանակութեան նոր հրապարակներ ըս-
տեղծելով: Յանդուգն երկրախօյններ
(որպէս Պրացցա, Սլոնիյի եւ այլք) նոր
եռանդով մը ձեռն ի գործ կ'արկանեն
եւ Ափրիկէի ու Ասիոյ ամենաթագուն խո-
րերը կը թափանձեն: վերջապէս ժամա-
նակին քաղաքագիտաց ամէնէն դաշկա-
նը, ամէնէն ճարտարն նոյն ինքն Պիզմարը
իշխան, կը համակրի այս գաղափարաց եւ կը
յուսայ գաղթային քաղաքականութեան
չնորհիւ լուծել խաղաղութեամբ Ալգա-
լորէնի անլուծելի խնդիրն իսկ:

Նոյն խորհուրդը կը յղանայ Թրանսպի
նախկին նախարարապետներէն մին, Պ.
Ժիւլ Ֆէրրի, որ իւր հայրենակցաց մու-
ցընել տալու համար Հոնոնսի կորուսեալ
նահանգները (Սլոնա եւ Լորէն)՝ Թոնքինի
աշխարհակալութեան կը ձեռնարկէ Պիզ-
մարը իշխանի հաւանութեամբ: Բայց այս
յանդուգն քաղաքականութիւն սուղի կը
նստի իւր գլխաւոր հեղինակին Ժիւլ Ֆէր-
րիի որոյ անկմամբ յօդս կը ցնդին Թը-
րանք եւ Գերմանական համաձայնութեան
մը բոլոր յոյսերը, թէպէտեւ Թրանսա կը
պահէ Թոնքինը՝ Չինացւոց հետ բաւական
երկարատեւ պատերազմէ վերջը, եւ Մա-
տակաւքարի մեծ կղզին, ինչպէս նաեւ Ափ-
րիկէի զանազան կողմերը ընդարձակ եր-

կիրներ իւր թեւակութեան ներքեւ կառ-
նու:

Անգլիա որ ահաճութեամբ դիտած էր
գաղթային քաղաքականութեան մէջ Թը-
րանսպի եւ Գերմանիոյ համաձայնութիւնը,
չունչ կ'առնու երբ Պ. Ֆէրրի կ'ընայ, եւ
տեսնողոտ չտապաւ մը իւր Հնդկաստանի
ստացուածոց կը միացնէ Պիզմանիոյ կայս-
րութիւնը եւ կը գրաւէ Ափրիկէի մէջ նոր
եւ կարեւոր դիրքեր, առանց սակայն աչքէ
վրիպեցնելու զԱֆղանստան՝ եւ այդ ուղ-
ղութեամբ Ռուսաց ըրած յառաջադիմու-
թիւնը: Այսպէս, Ռուսք եւ Անգլիացիք,
Եւրոպիոյ մէջ աշխարհներով եւ ծովերով
բաժանեալ, Ասիոյ մէջ սահմանակից կը
լինին եւ Աֆղանստանի մի աննշան գիւ-
ղաքաղաքին, Փէնճէհի պատճառաւ վը-
տանգալից մէջ մը կը ծագի երկու պե-
տութեանց մէջ եւ սակաւ ինչ եւս, եւ ահա
կեդրոնական Ասիոյ այդ երկիր անգլիա-
կան եւ ռուս բանակաց համար պատե-
րազմի գաշտ պիտի լինէր: Սակայն դի-
ւանագիտութիւնը կը յաջողի այդ վտան-
գին առաջնէ առնուլ, որպէս նաեւ հաշ-
տութեամբ կարգադրել Գերմանիոյ եւ
Սպանիոյ մէջ ծագած մի ուրիշ խնդիր,
Քարտէան ըսուած աննշան կղզեաց պատ-
ճառաւ, կղզիներ զորն Պիզմարը իշխան
գիւրին որս մը համարելով գրաւել ու-
ղած էր, բայց զորս Սպանիացիք կը յա-
ջողին վրիպել անյուսակի կորով մը ցուցը-
նելով եւ յետո մղելով Գերմանաց ստնձը-
գութիւնը:

Այս ձեռնարկին անյաջողութիւնը չվը-
հատեցներ զՊիզմարը իշխան որ գերմա-
նիա աշխարհակալ տէրութիւն մ'ընելէ
զինի, կ'ուզէ զայն միանգամայն ծովային
եւ գաղթային տէրութիւն ընել, եւ այս
նպատակաւ կը միջամտէ առ հասարակ
Ափրիկէան եւ մանաւանդ Չանդիպարի
գործոց, Գերմանիոյ օրինակին կը հետեւին
Իտալիա եւ Պելճիոյ Լէոփոլտ թագաւորը:

Արդարեւ այս երեք պետութիւնք որք
մինչեւ 1880 թուականն ոչ մի արտադար
տեղ ունէին իրենց ցամաքային սահման-
ներէն դուրս, տասն տարւոյ կարճ միջոցի
մէջ մեծ յառաջադիմութիւն կ'ընեն:
Անգլիա կը հարկադրի վերջապէս բաժ-
նել Գերմանիոյ հետ Չանդիպարի ընդար-
ձակ երկիրը, մինչեւ այն մեծ լիճերը ուս-
տի կը բղխի Նեղոս, եւ թողուլ Պելճիոյ
թագաւորին որ հիմնէ Քոնկոյի պետու-
թիւնը համանուն գետին անսահման հով-
տին մէջ, եւ նուիրէ զայն արքայաւայել
առատաձեռնութեամբ Պելճիացւոց որք

այս կերպով կ'ունենան իրենց երկրէն
առաւել քան տասն անգամ ընդարձակա-
գոյն գաղթականութիւն մը:

Այս երկրակալութեանց մէջ Իտալիա
եւս կ'ուզէ իւր բաժինն ունենալ: Անգ-
լիոյ հաւանութեամբ Մասուա քաղաքն
(կարմիր ծովուն վրայ) եւ իւր շրջակայները
յանիրաւի գրաւելէ զինի, Իտալիա կը
ջանայ Հապէչստանն եւս իւր թեւակալու-
թեան ներքեւ առնուլ եւ այս ալ բաւական
չ'համարելով, կ'ուզէ առաւել եւս ընդար-
ձակել իւր գրաւած երկրին սահմանները
եւ այս բանակցութեանց համար Անգլիա
երկու կարեւոր պաշտօնատարներ կը յղէ
ի Հոնովմ:

Ահա գեղեցիկ առիթ մը Պ. Քրիստի
համար իւր քննադատներն ամօթահար
ընելու եւ գործով ապացուցանելու թէ
մեծանուն Քալուրի արժանի յաջորդ մ'է:

Սակայն տարակուսելի է որ լըրտ Սա-
լիզալըրի, որ իբրեւ կատարեալ պատե-
հական մը՝ գիտէ պարագային եւ ժամա-
նակին համեմատ վարուիլ եւ չունի ամե-
նուն համար նոյն չափի եւ նոյն կշիռ, կա-
տարելապէս գոհացնէ զՊ. Քրիստի:

Սալիզալըրի մարքիզը Չանդիպարի խնդ-
րոյն մէջ կ'ընդունի գերման կառավարու-
թեան հնարած ներքնաշխարհի (hinterland)
նոր վարդապետութիւնը: Սակայն Չամ-
պէղի խնդրոյն մէջ, ուր Փորթուկալի կա-
ռավարութիւնը նոյն վարդապետութեան
եւ աւելի հիմնական փաստերու վրայ կը
յենու իւր իրաւունքը պաշտպանելու հա-
մար, Պ. Սալիզալըրի նոյն մարդը չէ, չու-
զեր լսել, չուզեր խնդիրը քննել, այլ
կ'սպառնայ, եւ Անգլիոյ վաղեմի բարե-
կամ եւ զաշնակից Փորթուկալի կառավա-
րութիւնը դժուարին կացութեան մը մէջ
կը դնէ: Երկիցս նախարարութիւն կը
փոխուի, տաքնապը կը սաստկանայ եւ
Փորթուկալի սահմանակից Սպանիոյ կա-
ռավարութիւնը՝ ի նախատեսութիւն ա-
ւելի մեծ շփոթութեանց, կը պարտաւորի
իւր սահմանադրուիլ ամրացնել:

Ահա իրողութիւններ որք պարտին
յորդորել զՊ. Քրիստի չափազանց յանձ-
նապաստան չլինել: Սակայն խտլացի նա-
խարարը որ այս օրերս մի վիթխարի նոր
զրահաւոր եւս՝ Մարտէլիա անուն՝ ի ծով կ'ի-
ջեցնէ, կը կարծէ անշուշտ թէ հոն ուր
Տոն Քարլոս անիրաւ է, Սինեօր Քրիստի
կրնայ իրաւունք ունենալ:

Ափրիկէան գործոց հետ ուղղակի կեր-
պիւ առնչութիւն ունեցող գերեվաճա-
ռութեան խնդիրն եւս միտքերը կը յու-

զէ և դիւանագէտները և մարդասէրները կ'ընդունէին: Պրիւսէի հակադերձարական պաշտօնական համաժողովէն վերջը, կարդինալ Լավիժըրի մի երկրորդ համաժողով կը գումարէ ի Բարիդ, որ քանի մը նոր անօրինութիւններ կ'ընէ ընդդէմ գերեզմանաւորութեան: Այս ամէնը խիստ գովելի է անշուշտ, և եթէ բոլոր Տէրութիւնք հաւասար անկեղծութեամբ ի գործ դնեն համաժողովին որոշումները, տարակոյս չկայ որ Ափրիկէն աւերող այդ մշտատեւ պատուհասին օրերը համբուսած կրնան համարուիլ:

Բայց ահա Հոլանտա, քաղաքակիրթ ազգ մը, որ չուզեր համակերպիլ համաժողովին որոշմանց: Ահա Գերմանիա որոյ գործակատարը ի Զանդիպար՝ կը թոյլատրեն գերեաց պփգալի առևտուրը: Ահա նոյն ինքն Անգլիական կառավարութիւնը որ Ափրիկէի գերեաց և Ռուսիոյ Հրէից վիճակին բարւոքման համար այնչափ հոգածութիւն ցուցնելով հանդերձ, կը զլանայ Քոյր-կղզոյն, Իրլանտայի բնակչաց ապրելու տարրական պայմանները, և զայնս իրենց հայրենի երկիրը թողնով ինոր աշխարհ գաղթելու հարկին մէջ կը դնէ:

Այս ընթացք Անգլիական կառավարութեան բաւական ուշադրութեան արժանի է և կ'արժէ որ Արեւելքի ժողովուրդը, ընդ որս և մեք հայքս, միշտ ի մտի ունենանք այս իրողութիւններ, որպէս զի պատիւը խոստումներով չխաբուինք և չը վտանգեմք այն ազատութիւնները զորս կը վայելեմք ընդ հովանեաւ Գահուն՝ մեր Օգոստափառ կայսեր:

ՀԱՅԻ «ԵՍ»Ը

ԵՒ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԿՈԼՈՍԵԱՆՑ

Ամուսն սկիզբն Պ. Գ. Նիկողոսեանց թերթի մը մէջ յօդուած մը հրատարակած էր, յորում ի մէջ այլոց նպատակ ունէր ի վեր հանել հայ ժողովուրդի գլխաւոր մոլութիւններէն մին — ետականութիւնը — զոր այնքան յառաջացած կը գտնէր ի մեզ՝ մինչեւ յուսահատութիւն մատնել ազգին յառաջդիմութիւնը: Բայց աստի, այս մոլութիւնն անբաժան կը նկատէ մեր բարոյական նկարագրէն:

Պ. Նիկողոսեանց, որ անկեղծ հրապարակագիր մ'է, ազգու շէշտերով դաս մը տալ ուզած է մերազնեցի: Ազգ մը չէ կարող ուղղուիլ մինչեւ որ իւր թերութեանց ուշադրութիւն չը դարձնէ: Ուրեմն այս անսութեամբ չէ որ պիտի ընդգիմախօսենք Մեծարդոյ յօդուածագիրին: այլ ինչ որ ինքն մեր բարոյական նկարագրէն անբաժան մոլութիւն մը կը նկատէ, ըստ մեզ դարմանելի թերութիւն մ'է լոկ:

Արդարեւ հոգեբանական խնդրոց վրայ ճառելը, մանաւանդ թէ վճիռներ արձակելն, յոյժ փափուկ խնդիր մ'է: սկսեալ Թաղէտէն մինչեւ մեր օրերը, շուրջ 2500 տարի, փիլիսոփայութիւնը կը տքնի տարրական ճշմարտութիւններ ձեռք ձգելու, վիճակներ արձակելու, և սակայն այդչափ երկար ժամանա-

կամիջոցի մէջ իսկ տակաւին շատ քիչ յառաջդիմութիւն ըրած է: զի գտնուած ճշմարտութեանց ամբողջութիւնը քանի մը պարբերութեանց մէջ կրնայ ամփոփուիլ: Ազգերու բարոյականն ալ փիլիսոփայութեան մէկ ճիւղին հոգեբանութեան — պատկանող խնդիրներէն է: այս մասին ո' և է որոշում կամ վճիռ տալէ առաջ, հարկ անհրաժեշտ է ամէն երեսցիլ, ամէն պարագայ նկատողութեան պաշտօնը: որպէս զի յետոյ հակասութեան կամ դժուարութեան չը բաղխինք: Ազգեր՝ ազգ ըլլալէ յառաջ մարդ են, և իբր այն մասին ընդհանուր կազմակերպութեան մը ենթակայ: երբ մտային կազմակերպութիւն կ'ըսենք, կ'իմանամք երեք գլխաւոր բաժանումն: Ա. Մտաւորական գործողութիւն, որպիսիք են ուշադրութիւն, բարեխումբ, յիշողութիւն, երեւակայութիւն: Բ. Զգացմունք. Գ. Կամք:

Քանի որ մտքի բաժանմանց վրայ խօսեցանք, ի դէպ է աստ ուղղել սխալ մը, զոր յաճախ ամէն կարգի գործներ կը գործեն զգացումներն առին վերագրելով: օրինակի համար, կրթական յօդուածներու մէջ ամէնքս ալ կարգացած եմք «Բաւական չէ միայն մեր մանկանց միտքը՝ զարգացնել, այլ նաև պէտք է նոցա սիրել կրթել», որով ըսել՝ կ'ուզեն զգացումներն: չգիտեմ թէ զգացումներն սրտին հետ ի՞նչ առնչութիւն ունին: սիրել բնականօրէն գործարան մը լինելէ՝ անդին չ'անցնիր: Դուցէ՛ հին իմաստնոց՝ համոզումն, որք սիրտը կը նկատէին մտաւոր գործունէութեան կեդրոն, եկած հասած ըլլայ մինչեւ մեր օրերը: Բայց զոնէ մարդակազմութեան նախնական գիտելիք բաւական են, զմեզ այս սխալէն զերծ պահելու:

Դասանք այժմ՝ մեր խնդրոյն: Պ. Նիկողոսեանցի յիշած մոլութիւնը մաքին երկրորդ բաժանման, զգացմունց, կը պատկանի: սոքա երկու ստորաբաժանումներ ունին, բարի և չար, զորս չէ տեղոյս առաւել ևս պարզարանել: Արդ ամէն անհատ, քանի որ մարդկային ընթացեաց կը պատկանի, պարտի ունենալ սոյն զգացումներն առանց բացառութեան: սակայն աստիճաններ կան: ոմանք ուրիշներէ աւելի ազգեցութիւն կը կրեն ի նոցանէ: կամ միեւնոյն անձին վրայ սոյն զգացումներէն մին կամ միւսն առաւել ներգործութիւն կ'ընէ: այսպիսի տարբերութիւնը կախումն ունին շատ մը պատճառներէ, որպիսիք են ծնողաց բարոյական նկարագրին, ազուն Ֆիզիկական կազմութիւնը, աշխարհագրական գիրքն այն երկրին յորում կ'ապրի, իւր առած դաստիարակութիւնը, իւր միջավայրը, երկրին զարգացման աստիճանը, մեծ մարդոց օրինակները և այլ այս կարգի շատ մը պարագայներ: Արդ, ինչպէս անհատի մը, նոյնպէս ալ ժողովուրդի մը բարոյական նկարագրին, քննադատելու ատեն պէտք է լուրջ ուսումնասիրութեան առնուլ այս բոլորը և երբ կը տեսնեմք թէ բոլոր վերոյիշեալ պարագայներն կամ անոնց մեծագոյն մասն դատաւարաբար են յաւատ մնալու իրենց նախնական վիճակին մէջ (ինչ որ անհատական է), յայնժամ միայն կրնանք ըսել թէ այդ պարագայներէն ծագում առած և արմատացեալ չար զգացում մը կամ որ նոյն է, մոլութիւն մը, այդ ազգին բարոյական նկարագրին մէկ մասը կը կազմէ: Բայց թէ միայն այդ ազգին: — Ահաւասիկ խորհրդածութեան արժանի տարրեր խնդիր մը: մէկզի թողնուի հոգեբանութիւնն, որ յայտնապէս կը բողոքէ այդպիսի վարդապետութեան մը դէմ: Եւս մը դիմենք փորձառու-

թեան: երիտասարդական տարիքը դեռ նոր թեւակոխող դաստիարակեալ մտքեր բնական է որ կը հետաքրքրուին հանրային խնդիրներով և ի հարկէ իրենց ուսումնասիրութեան ասպարէզը նախ և առաջ պիտի ընտրեն այն ժողովուրդին մէջ որուն կը պատկանին: հոն կը գտնեն առաքինութիւններ և թերութիւններ ալ: այս վերջինք իրենց մտքին վրայ մասնաւորապէս տպաւորութիւն գործելով տրամաբանական սխալի մը մէջ կ'իյնան, զի այնպիսի թերութիւններ որք ընդհանուրն են պահանջութիւն համարուելու էին, կը վերագրեն միայն և միմիայն իրենց ժողովուրդին: յետոյ տակաւ իրենց ուսումնասիրութեան ասպարէզը կ'ընդարձակեն: նոր կղզեր, նոր բարքեր պրպտել կը ցանկան, բայց ահա զարմանօք կը տեսնեն թէ այն առաքինութիւններն կամ մոլութիւններն զորս միայն իրենց ազգին վերագրած էին, առաւել կամ նուազ գոյութիւն ունին նաև ուրիշ ժողովուրդոց մէջ ալ: ո'չ թէ միայն ամենօրեայ փորձառութիւնն, այլ պատմութիւնն ալ կը հաստատէ զայս, զի անդ իրեւ ի հայեւում կը ցոլանան ազգաց բարոյական նկարագրերն: պատմագէտին համար ակործելի զբաղում մ'է այնքան պէսպիսութեանց մէջն բարուց նմանութիւններ գտնել: ուստի սա եզրակացութեան կրնանք յանգիլ թէ ազգեր միայն իրենց թերութիւնները կը տեսնեն ցորչափ ուրիշ ազգաց ներքին կազմութեան վրայ կատարեալ գիտակցութիւն չ'ունին:

Ըսածնիս հաստատելու համար իւր օրինակ ընտրենք Պ. Գ. Նիկողոսեանցի մէջ բերած մոլութիւնն — ետականութիւնը: Պ. Նիկողոսեանց կ'ըսէ թէ, երբ մեր մէջ հանձար մը գործէ՝ ետականութեան ողբով անմիջապէս անոր կը հակառակինք և զի ի բոլին կ'աշխատինք մինչև որ նորա ուժերն ջլատենք, յուսահատեցնենք զինքը: Բայց երբ այդ հանձարը օտարին ծառայէ և համբաւ ստանայ, յայնժամ մեր աչքին ուրիշ կերեայ, ծափ կը զարնենք նոր: Իւր այս գիտողութիւն արդարեւ շատ ստոյգ է: Բայց տեսէք, իւր յօդուածին հրատարակուած օրը ուրիշ լրագիր մ'ալ ձեռքս առի և երրորդ երեսին մէջ Բարիզէն գրուած յօդուած մը կարդայի, յորում յօդուածագիրն ճիշդ միեւնոյն թերութիւնը կամ եթէ կուզէք մոլութիւնը (ըստ Պ. Նիկողոսեանցի) Ֆրանսացոց կը վերագրէր: Պ. Ժիւլ Սիմոնի համար կը գրէր թէ, ի սկզբան ցորչափ ի Ֆրանսա էր, հակառակորդներ ունեցաւ իւր ազգին մէջէն, բայց երբ յետոյ Պլէճիզա անցնելով փիլիսոփայութեան Բոսֆիլէօսի գահուն վրայ համբաւ ստացաւ, Գաղղիացիք ևս սկսան պաշտել զինքը: Քանի մ'օրինակներ ալ մեր կողմանէ: առենք ժամատարքը: իւր հայրենեաց այնչափ ծառայութիւններ մատուցանել վերջ, ինչպէս Անգլիացոց վրէժխնդրութեան մատնեցին զինքն և այժմ ինչպէս կը փառաւորուին իրմով: Պօնաբաթ շատ մը հակառակորդներ ունէր իր ազգէն ի կենդանութեան իւրում, բայց յետ մահուան ի՞նչ ազգասիրական և փառասիրական ցոյցերով իւր ոսկերիութիւն փոխադրեցին ի Ֆրանսա: Բայց չը կարծուի թէ այս կարգի օրինակներ միայն Գաղղիացոց պատմութեան մէջ կարելի է գտնել: ինչպէս վերև յիշեցինք՝ բարուց նմանութիւններ ամէն ժողովուրդի մէջ ալ գոյութիւն ունին և պիտի ունենան: Ինչո՞ւ — վստահ զի ազգեր՝ ազգ ըլլալէ առաջ մարդ են:

Կը մնայ գիտնալ թէ արդեօք մեր ազգի

եսականութիւնը մեր յառաջդիմութիւնը մը-
թաղանթէն չափ վնասեցուցի՞նք է, որպէս կը
խորհի Պ. Նիկողոսեանց. չենք կարծեր, նախ
զի եսականութիւնը որքան ալ զօրաւոր լինի,
հանգիստը կարող է յաղթել նմա. հշմարիտ հան-
ճարը զոհողութիւնն է անձնաւորեալ, և ազ-
գանուէր գործիչ մը՝ առանց այս ինչ կամ այն
ինչին եսականութեան հովերէն տարուբե-
րելու, բաւական քաջութիւն կ'ունենայ ան-
վրդով իւր ճամբայն շարունակելու (թէպէտ
ո՛չ առանց դժուարութեան), բաւականանա-
լով արհամարհանաց անտարբեր ակնարկներ
ձգել շուրջը. Պ. Գ. Նիկողոսեանցի յիշատա-
կած հանճարներն, որոց մէկ մասը ըստ մեզ
այդ անուան այնչափ արժանի չ'է (չը կար-
ծուի թէ եսականութեան ոգիէ կը մղուինք),
չենք կարծեր որ անպատճառ Ազգին եսակա-
նութենէն յուսահատելով ասպարիղէն քա-
շուած ըլլան. ուրիշ անտաճաններ կ'ենալու են.
... Երկրորդ, եսականութիւնը, եթէ չօ-
չափելի կերպով տեղի չը տար՝ գէթ յառաջա-
դիմութիւն ալ չըներ ի մեզ. սոյն զգացման
չափազանցութիւնը տակաւ առ տակաւ կըր-
նայ մեղմանալ ցորչափ իրական դաստիարա-
կութեան մը բարիքներն վայելենք, ցորչափ
տարիքին հետ միտքն ալ հասունայ, երի-
տասարդական յիմար աւելին յաջորդէ ծան-
րաբարոյ լընթիւն մը, ցորչափ մարդիկ
սովորին ազգին շահերն իրենց անձնական շա-
հերէն անշատ նկատել. ի՞նչպէս կը խորհի
այժմ Պ. Գ. Նիկողոսեանց, այժմ եւս ճիշդ
նայնչափ եսասէ՞ր է որչափ Պ. Տէր Ասատու-
րօֆի հետ առաջին տեսակցութեան ատեն.
չենք կարծեր, զի եթէ լինէր, բնական է որ
իւր զգացման հակառակող վարդապետու-
թիւն մը չը պիտի քարոզէր. — Թողով որ
պարագայներն և բարեօք կրթութիւնն տա-
կաւ բառնան ի մէջ ծայրայեղ եսականու-
թիւնը, աւելորդ չէ յիշեցնել թէ ամէն բա-
նի ծայրայեղութիւնը իւր վնասներն ունի և
ինչպէս ծայրահեղ եսականութիւնն՝ նոյնպէս
ալ ծայրայեղ եսացեցութիւնը փափագելի բան
մը չէ. «Ես»ն այնչափ արհամարհելու չ'է.
«Ես»ն իւր սահմանի մէջ՝ հարկաւոր իսկ է.
առանց «եւ» ին, որ կը նշանակէ իւր առ-
ժանեաց գիտակցութիւնն ունենալ, անհատնե-
րու համար յառաջդիմութիւնն չ'կայ, և քա-
նի որ ազգերն ալ անհատներէ կը բաղկանան,
հարկ է որ ազգերն ալ չափաւոր եսականու-
թիւն մ'ունենան:

ԼԵՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐ-ՊԷՅ

Ինչպէս յայտնի է, Գեր. Խորէն եպիս-
նար Պէյ, հոգեւոյն Սանասարեանի դա-
գաղին հետ իբրեւ ներկայացուցիչ Թուր-
քիոյ հոգեւորականութեան՝ Թիֆլիս գը-
նացած էր թաղման հանդէսին ներկայ
գտնուելու: Այնուհետեւ Խորէն Սրբա-
զան, կանխաւ հրաման խնդրելով՝ Հոգե-
ւոր կառավարութենէն, Էջմիածին ուղե-
ւորեցաւ, ուրկէ գնաց Պօթօմ ամառա-
նոցը՝ ժամանակ մը մնալու և կաղզուր-
ուելու համար: Իսկ այժմ կը գտնուի յԱ-
խալցիսա, ուրկէ Թիֆլիսի Նոր-Դար լրա-
գրոյն ուղղուած թղթակցութենէ մը կը
քաղեմք հետեւեալը.

Հայր Խորէն Նար. Բէյը Ախալցիսա իջնում է
Պ. Կարապետ Մութաֆեանցի մօտ և քիչ յե-

տոյ մարդ է ուղարկում՝ Հոգ. կառավարու-
թեան անդամ Հայր Ղազարեանցին կանչելու.
Նա օրինակատարութեան գնացած լինելով չէ
կարողանում իսկոյն գնալ. Սրբազան Հայրը
երեկոյեան երկար չսպասելով նրան, հանգըս-
տանում է և ասում իրեն ընդունողներին,
որ երբ գայ Հայր Ղազարեանցը, յայտնեն նը-
րան իւր կողմից, որ նա առաւօտեան եկեղե-
ցում ծանուցում տայ, թէ ինքը մտադիր է
քարոզ տալ և թող ժամասացութիւնը սովո-
րականից մի ժամ առաջ սկսեն: Հայր Ղազա-
րեանցը գնալով երբ այդ լսում է՝ ասում է,
որ Հոգ. կառավարութիւնը թուղթ ստացած է
Ս. Սինօգից, որով արգելում է օտարահա-
տակ հայ հոգեւորականներին քարոզել և պա-
տարագ մատուցանել, ուստի ինքը դժուա-
րանում է ծանուցում տալու մասին կազադ-
ութիւն անել: Այդ ըսելով հիւրընկալները
ասում են, թէ ուրեմն մենք կ'այայտենք Սըր-
բազանին և այն ժամանակ ինքը գիտէ կ'քա-
րոզէ թէ ոչ, դուք քարոզի մասին մի ծանու-
ցանէք: Հայր Ղազարեանցը յայտնում է թէ
տեղիս յաջորդը այս երեկոյ Արասթումանից
գալու է, կ'այայտենք և ինքը գիտէ: Երեկոյ-
եան Արասթումանից գալիս է Հայր Եսային:
Միւս օրը Հոգ. կառավարութիւնը մի գրու-
թեամբ ներկայացնում է սրբազանին Ս. Սինօ-
գի հրամանագրի պատճէնը ի բարի նկատո-
ղութիւն: Սրբազանն ասում է իւր չընկալա-
տող ժողովրդեան թէ գնացէք և գրաւոր
հրաման բերէք տեղական յաջորդից, որ քա-
րոզ տամ: Երբ մարդիկ գիմում են հայր Ե-
սայուն, նա ասում է, որ ինքը չէ արգելել,
միայն յայտնել է նրան Ս. Սինօգի հրամանը:
Ահա այդ երկու գրութիւնների բովանդակու-
թիւնը.

«Ա. Ձեր բարձր սրբազնութիւնը գալով
Ախալցիսա առաջարկել է անդամներից մէկին,
ժողովրդեան ծանուցանել, թէ մտադիր էք
Ս. Փրկիչ եկեղեցում քարոզ տալ: Կառավա-
րութիւնն առաջուց Ս. Սինօգէն հրաման ըս-
տացած լինելով, հարկ համարեց ուղարկել
ձերը Սրբազնութեան ի նկատողութիւն:

Բ. Նորին վեհափառութեան հրամանի հա-
մաձայն, Ս. Սինօգի կառավարչական մասս
պատուիրում է կառավարութեանը, որ եթէ
արտասահմանի հոգեւորականներից ուղենան
քարոզել և պատարագ մատուցանել վիճակու-
մը՝ երբեք չթոյլատրել. իսկ եթէ հարկը
ստիպէ, հրաման առնել Նորին վեհափառու-
թիւնից »:

Հայր Սարգիսն ստանալով այդ երկու գրու-
թիւնները, ասում է որ այդ թղթերն իրեն
համար նշանակութիւն չունին, այդ իրեն
համար չէ, որովհետեւ ինքը արքեպիսկոպոս
է: Ժողովուրդը նորից սկսում է խնդրել որ
քարոզէ: Նա ասում է — մինչև ես տեղա-
կան յաջորդից գրաւոր հրաման չստանամ,
չեմ կարող: Ժողովրդից ոմանք, երբ դի-
մում են Հայր Եսայուն, նա ասում է թէ
ինքը նրան արգելել չէ քարոզել, և եթէ ու-
ղում է կարող է, բայց ինքը գրաւոր հրաման
տալու իրաւունք չունի, որովհետեւ այդ ի-
րաւունքը վերադառնում է վեհափառին.
միևնոյն ժամանակ պատուիրում է կառավա-
րութեան անդամներին, որ եթէ սրբազանը
խրատ խօսելու լինի, պատրաստեն նրա հա-
մար եպիսկոպոսական դաւազան և միւս բա-
ները: Երրորդ անգամ եւս նա չէ գալիս քա-
րոզելու և նորից մարդ է ուղարկում ժողո-
վրդից Հայր Աստուածատրեանցի մօտ. նա
նոյնն է կրկնում: Ի վերջոյ, ժամը մօտ 12 ին,

պատարագի վերջին, նա եկաւ եկեղեցի և նո-
րից մի քանի անգամ մարդ՝ ուղարկեց Հայր
Եսայու մօտ, և հուսկ յետոյ առանց քարոզ
խօսելու դուրս եկաւ:

Տ Ն Տ Ե Ս Ա Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

Պ Ե Ր Ճ Ա Ն Ք (1)

Պերճանքը ո՞րն է, ի՞նչ է. — Ինչ որ կա-
րեւորէն անգին կ'անցնի՝ այն է կըսեն պեր-
ճանքը: Բայց ահա՛ հոս է դժուարութիւնը,
Ո՞րն է կարեւորը, և միթէ մեր ամէնուն հա-
մար մի և նոյն իրերէ՞ կը բաղկանայ այն: Ան-
շուշտ ո՛չ: Ազգատին սեղանին վրայ միսն ու
գինին պերճանք, զեղխութիւն են, իսկ միջ-
նակարգ մարդու մը համար կարևորագոյն ու
անհրաժեշտ, և մինչդեռ սորա համար աւե-
լորդ են թռչնոյ միսն ու չանբանիւն, հա-
րուստն պիտանի կը համարի զանոնք իւր սե-
ղանի համար: Կան մարդիկ որոց համար Թը-
րամվէյն չոստընութիւն մ'է, բայց այլք անհը-
րաժեշտ պէտք մ'ունենալ կը կարծեն ձիերու
և կառաց: Գիւղացին զքաղաքացին գննելով՝
նորա հագուստին ու կապուստին մէջ պիտի
գտնէր շատ իրեր զորս ունայն զարդ պիտի
կոչէր և մինչև իսկ աւելորդ կապանք և նե-
ղութիւն, զոր օրինակ սա արդեւալ չափիկը
զոր ամենքս ալ հագած եմք և սա փողկապը
որ անոր լանջը կը ծածկէ. բայց ո՞վ մենչ
պիտի յօժարէր մերկանալ զանոնք, և զրկուած
անոնցմէ՞ յետին ծայր աղքատութեան մը վը-
րայ չպիտի գանգատէր: Ճշմարիտ է թէ ե-
ղած է ժամանակ ուր պարզ չափիկ կրողներ
հրապարակային ծանականաց մատնուած են
իւրեանց տարապայման չոստընութեան հա-
մար: Երբ դեռ նոր կ'սկսէին մուտ գտնել
յեւրոպա գաղթային բերքերն, թէյ, խահ-
վէ, շաքար, համեմք, հատորներ գրուած են
բողոքելու համար նոցա դէմ իբրեւ անպէտ ի-
րաց, բայց այսօր սպասուհին զրկեալ կը հա-
մարի ինքզինք՝ եթէ թէյով ու սուրճով չնա-
խաճաչէ: Նոյն սպասուհին թերեւս կը մեղադ-
րէ իւր տիրուհին իւր արդուզարդի նիւթե-
րուն համար և, օրինակի աղաքաւ, կը գտնէ
թէ ա՛յնքան լաւ կրնայ նա իւր այցելութիւն-
ներն ընել առանց գլխարկի որքան ինքն ի-
րեններն: Այսպէս մոտենք ճոխ տան մը կա-
հաւորեալ սենեակներէն միոյն մէջ. ահա՛ ոսկե-
այ շրջանակներով թանգ հայելիներ, ահա
արեւելեան կակուղ գորգեր, ահա՛ մետաքսե-
այ բազմոցներ, ահա՛ ճրագարանք բազմա-
ստեղծեան, որք իրաւամբ կը թուին ինձ՝ որ
միջնակարգ մարդու գաւակ եմ՝ պերճու-
թիւն, չքեղութիւն առաւելագանց. բայց ու-
րիշ մ'ալ քանիօ՞ն աւելորդ բաներ պիտի
գտնէր իմ տանս մէջ, որ կը համարիմ ինք-
զինքս զուրկ ի բազմաց կարեւորաց:

Կարեւորին ու աւելորդին սահմանն դիւրին
չէ ապա ճշդել. ո՞ր կը վերջանայ կարևորն և
ո՞ր կ'սկսի աւելորդն, այդ կէտն դժուարին
և անհնարին իսկ է որոշել: Կարևորը կը փոփո-
խի ըստ աստիճանի քաղաքակրթութեանց,
ըստ կարողութեան անհատից, ըստ ճաշա-
կաց, ըստ աստիճանի կրթութեան, և հե-
տեւապէս ինչ որ ժամանակի մը կամ դասա-

(1) Պերպերեան վարժարանի այս տարւոյ պարգեւա-
բաշխութեան հանդիսին մէջ արտասանուած աւարտա-
կան ճառ:

կարգի մը համար պերճանք մ'է՝ մի այլ ժամանակի կամ դասակարգի համար նախնական պիտանութեանց կարգին մէջէ։ Կար ժամանակ ուր թաշկինակն մի զարդ էր, և ազնուաշուք կոմսեր ու պարոններ իրենց թւին կը սրբէին իրենց քիթն։ Կայ մարդ որ անհրաժեշտ պէտք կզգայ ձմեռն ի Գահիրէ անցընելու, ամառն ի Վոսիոր և աշունն ի Բարիզ։ Սա հարուստ վաճառականին համար զեղխութիւն է թանգարան մ'ունենալ, իսկ սա աղքատիկ զրադէտն ալ իւր խնայած դրամն կը տանի Բերա՝ գնելու նոր հասած գրքերն։

Հարկ է արգիլել պերճանքն։ Բորձուած է այդ բազում անգամներ յատուկ օրէնքներով որք հրատարակուած են երբեմն ի Հռովմ, յԱրևելեան պետութիւնս և յԵւրոպա իսկ, բայց մնացած են ապարդիւն։

Քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան արդիւնքն է պիտոյից բազմապատկութիւնն, ըստ այնմ որ մարդկութիւն, գրամագլխոց աճմամբ, արտադրական հնարից կատարելագործմամբ, կը դիւրացնէ իւր պիտոյից գոհացումն, նորանոր պէտքեր ծնունդ կ'առնուն։ Եւ թանցած իրն՝ որ ցայն վայր ճիւղից միայն սեփական էր՝ կը մտնէ աղքատին խըրճիթէն ներս և կանցնի կարեւորաց կարգին մէջ։ Մարդկային էակն իւր վայելումներն կ'ուզէ աճեցնել ըստ այնմ որ յաւելու իւր հարստութիւնն։ Եւ բայց աստի կայ գեղեցկիւն իր իզն, լաւագունին տենջն որ արուեստին վրայ կը յաւելու գեղարուեստն և որով մարդ ոչ միայն իւր աշխատութեան նպատակ կը դնէ անհրաժեշտ պէտքի մը գոհացումն, այլ և իւր ճաշակին, հաճելի ոգտակարին հետ միացնելու փափաքանաց։ Աստի պերճանքն։

Ձայն չէ՝ կարելի բառնալ և անշուշտ օգտակար իսկ չէ։ Ո՛ւր պարտ էր կանգ առնուլ, գուցէ հարկ լինէր յետոյ յետոյ նախնաջնէ մինչ ի վայրենութիւն, մինչ ի քարայրն և խորշափուն տերեւն որք մեր քարի դարուն նախահարց տունն ու զգեստն կը կազմէին։

Բայց կան լաւ և յոռի պերճանք իւրաքանչիւր վիճակի մարդոց համար։ Պարոն Ա. նօթի կը մնայ այս գիշեր որ կարենայ ձեռնոյ մը գնել պարսկանդէս երթալու համար։ յոռի պերճանք։ Տիկին Բ. իւր ծառային ամսականը վար կը դնէ իւր գերծակունչին վճարելու համար։ — յոռի պերճանք։ Պարոն Գ. իւր գրամագլխէն մաս մը կը պահուցնէ իւր սրահին շուքն յաւելցնելու համար։ — յոռի պերճանք։ Տիկին Դ. իւր դրացուհիին փոխ կ'առնու կառքով պտոյտ մ'ընելու համար։ — յոռի՛ պերճանք։ Պարոն Ե. ո՛չ իւր ընտանիքը կարող է լաւ ապրեցնել և ո՛չ ձեռնտու լինել իւր կարօտ աղքատիկանց, այլ անպատճառ կ'ուզէ ձի մ'ունենալ և ամառանոց երթալ կղզի։ — յոռի՛ պերճանք։ Օրինակներն անշուշտ կարելի էր բազմապատկել, բայց այսքանն բաւական է յայտնելու համար թէ յոռի է պերճանքն՝ երբ ծախսելու կարողութեան վեր կ'անցնի, երբ կը լինի ի վնաս կարեւորագոյն պիտոյից, երբ մեր գրամագլուխը կ'ապառէ, երբ զմեզ պտրտուց բեռին տակ կը դնէ և երբ չթողուր մեզ միջոց բարիք գործելու և նպաստելու այլոց։ Արդէն ընդհանրապէս յոռի է այն պերճանք որոյ նպատակն է ցուցամոլութիւն, ցոյց տալ միայն մեր ծախսելու կարողութիւնն, մեր հարստութիւնն, և բազում անգամ ցոյց տալ զմեզ այլ ինչ քան զոր եմք, առաւել ճոխ քան որչափ եմք իրապէս կամ թէ փարթամ, մինչդեռ աղքատ եմք պարզապէս։ Իսկ իւր կարողութեան սահմանին մէջ օրինաւոր վայելմունք և գոհացումն լաւագունին փափաքանաց ու վայելչութեան ճաշակի՝ անշուշտ լաւ պերճանքն է այն։ Այս պերճանք չաղքատացնէր ժողովուրդն՝ բերելով նուազումն արտադրիչ դրամագլխոց, այլ կը սնուցանէ նաև ճարտարութեան ինչ ինչ ճիւղեր։

Պէտք է որոշել նաեւ կոշտ պերճանք մ'եւ ազնիւ և փափկաճաշակ պերճանք մը։ Մեծատունք ոմանք ճոխ ու չափ սեղաններու, խորակաց ու համադամոց առատութեան, գինիներու ընտրութեան ու զանազանութեան սիրահար են և մեծամեծս կը վատեն ասոյս։ Կոշտ գգայական պերճանքն է այս։ Իսկ գեղարուեստական հրաշակերտներու սէրն՝ որովք փափկաճաշակ փարթամք ոմանք կ'ուզեն պնդել իւրեանց դահլիճներն՝ ազնիւ պերճանք մ'է որ կը քաջալերէ արուեստն ու մղում կուտայ գեղեցիկ գործոց արտադրութեան։

Կայ ուրեմն օգտակար և օրինաւոր պերճանք, և կայ անօգուտ ու վնասակար պերճանք մ'որ աւերիչ է չափութեան պէս։ Բայց եղած են խորհուրդներ, և Վոլդէր նոցա թուոյն մէջ է, որք կարծած են թէ պնասիրութիւնը, նոյն իսկ պնամոլութիւնն միշտ օգտակար է, վասն զի ճարտարութիւնը կ'երազէ։

Այսպիսիք ջնջելն ու այրելն և կործանելն ալ օգտակար կը համարին, քանզի, կ'ըսեն, աշխատութիւն կ'ընծաւէ արհեստագործին։ Détruire, c'est produire. Հրդեհ մը բարիք մը պիտի համարէին, վասն զի հազարաւոր ձեռաց գործ պիտի մատակարարէ։

Բայց կը մոռնան սոքա թէ օգտակարութեանց անօգուտ սպառումն չի հարստացներ, այլ կ'աղքատացնէ։ Թէ վերստին չինելու համար վատնելի դրամն կրնայ դարձեալ գործածուիլ այլ ինչ կերտելու համար։ մանաւանդ թէ յանձգուած վատնուած դրամն իւրեւ դրամագլուխ գործածուելով՝ տեական կերպով գործ և հայ կարող է հայթայթել գործաւորին։ Եթէ պնամոլութիւն և չափութիւն օգտակար լինէին ժողովրդեան, կայսերական Հռովմի և Վերսայլի զեղխութեանց չպիտի յաջորդէր տիտուր չքաւորութիւն, և ցնցոտիք առաւել բազմաթիւ չպիտի լինէին անդ ուր առաւել առատ կը շողան սովհետեւ հանդերձանք։

Պերճանաց անտանձ տենջն ո՛չ ապաքէն կը մղէ յանբարոյականութիւն, յապտկանութիւն բարուց և յոճիր իսկ։ Զի աշխատութեան արդար վարձքովն չէ կարելի բաւել չափազանց և չափ ծախուց, պնամոլք կը բերուին գիմել ապօրէն միջոցներու, պաշտօնեայն անհաւատարիմ կը լինի, դատաւորը կաշառակործ, վաճառականը խաբերայ, գործատէրը զրկող և անիրաւ, արուեստագործը խաբար, կինն անբարոյական։ Ահա՛ հետանքն յոռի և անչափ պերճանաց։

ՄԻՀՐԱՆ ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Ա Ջ Դ

Ուսումն։ Խորհրդէն վկայեալ, հայ. ֆրանս. և ըստ բաւականին անդգ. լեզուաց, նախնական ուսմանց և միանգամայն եկեղեց. երգեցողութեան հմուտ և փորձառու ուսուցիչ մը կը փափագի պաշտօն ստանձնել մայրաքաղաքիս՝ կամ գաւառաց Աղդ. վարժարանաց մէջ։ Դիմել Մէրճան փողոց, Մարգարեան դրատունը։

Ս Պ Մ Ե Լ Ս Ն Ի Ս

Ազնիւ, վեհ հոգիք երբոր տառապին, Կերպին հուսկ մի երգ նրման կարապին. Եւ դո՛ւ, Մելանիա, սեւաւոյլ քնար, Երգէ՛, երգիլէդ ես չեմ յագնար. Դո՛ւ, վրսեմ հանգար, անդունդ, ծով հոգի, Յուզուէ եւ յուզէ, խանգրդ բորբոխ. Բայց ո՛հ, մի՛ կարծեր քէ փառք պուէսին Կարապին նրման երգն է իւր յեփն. Տրտում ձայնդ ի սուգ անիւ մի մարեր, Թող միշտ քրքրուան քնարիդ լաւեր. Ինչո՞ւ լրեւիայն քափես արտաւոյլ, Ինչո՞ւ արհիկրդ պատեր է սեւ սուգ. Միթէ չե՞ս գիտէր՝ ցաւոց բաժակին, ձեւարիս քերթով միայն հաշակեմ։

Այս աշխարհիս մէջ քեւաբախ կարապ Անդին քեւոց տակ կը գտնէ պարապ, Մուր խորեռու ծոց կիցայ կանգնի Ուր քրոնիչն առնուլ չը գորէ պիտի. Ի գուր կը փորձէ քեւերն իւր նրկուն, Ընդ փոյք կը քաղուի յայն մրոպլ քաղուն. Բայց դո՛ւն անման ես կեանքդ վերջ չունի, Երգել չես կարող նրման քոչունի. Քընար ի ձեռին կանգնէ յաղբապանմ, Երգէ կեցադոյս գաղտնիքն անբաւանց. Իջիւր ծաղրել մահ ցուրտ շիւղին եղբի, Անցիւր երկնասլաց համայն իրեղբի. Երգէ մինչ կապիս խանդիւ մեռաւ, Երգէ յեւ մահու հոգի բոցաբիւ։

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Զ Ր Ա Ն Ի Ի (Պօքան տալալը)

Բազմաթիւ դոյլերդ առնուս ու իջնաս Ի ձայն տառաջող երկաք լաւերուդ. Զրիւր հորոյն խորն՝ նոյն երգօք դառնաս Կողերդ ի վայր քափելով շուտ շուտ։

Դարձիւր հա դարձիւր, դարձնելովանդուլ ձրոքնուլ անխրդ այդ մամուպաւս. Դո վզին լուծն է փայտայ ձող խարխուլ, Թըշուաւ կենդանի դարձիւր անընդհաւ։

Ծերուկըն՝ վերայ լարծուս՝ տախտակաց Ժամգիրքն ընելով ծայրէ ծայր քաղունմ, Աչքը կապ ծիւռն հրաման տալ սասիկ Եւ դիտէ անույն դարձրն հանդարտիկ։

Դիտեմ ժամերով ես ալ անբրիք Եղկին իմ խորն՝ մրտօք երազոս, Դարձրն լաւապալ դոյլերու խիս խիս Յեղակարծ կատուս մեր ձայնիւ խոպոս։

Ո՞հ անիւ անիւ, պատկեր մեր կենաց, Նոյն վագիւք դառնանք ի խոչ եւ ի խոք, Աչքը կապ բաղդին ում սերիւ փարած Ընդ քաւ հեճելովք քաղոցն իւր անգուր։

Թառանցն է մեր երգ ի ձայն անփոփոխ. Իսկ սիրս ծխալաւ՝ չարաբաս քնար, Յոր տարծէ մասունքն իւր բաղդ՝ մեր ոտիս. Անիւ, քեզ նրման տրտուր երգեմ յար։

Ա՛լ դադրէ, դադրէ, սիրսն իմ կը փրդկի, Շունչ ա՛ն վայրիկ մի, խոնջեալ կենդանի. Ինձ պէս քէ չունիս դու ալ նրպասակ Անվարձ պիտ՝ մընայ գիցիւր եւ վասակ։...

Ա. ՇԱՄՍԻԿԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԱԿԱՆ

Բարեկութեան ազդեցութիւնը Փիղիքական կազմութեան վրայ

Ամէն դար իւր մասնաւոր յատկանիւշերն ունի և տարիներ մեզ չեն ներկայանար լոկ թուանշաններով, այլ իրենց մշտնջենաւոր փոփոխութեամբ և գործերով: Բոլոր յառաջադիմութիւնք և յետադիմութիւնք, փիլիսոփայական հետազոտութիւնք և մտաւորական վտարանքութիւնք, գրականութեան ոսկեդարք և սղփոտութեան նախապաշարմունք, քաջագործութեանց յաղթանակութիւնք և զեղխութեանց աւերակք, ամէնքն ալ իրենց ծնունդը կ'առնեն տարիներու անվերջ շարքէն և կը կազմեն մարդկային պատմութիւնը:

Մասնաւորելով մեր խօսքը բժշկութեան վրայ, ԱՅ դարու վերջին կէսը պիտի նկատուի «սպառնալից» էականապէս առողջապահական գիտութեան դար մը: Թէեւ բժշկութիւնը ի վաղուց անտի առողջապահական սկզբանց կարեւորութիւն տուած է, սակայն վերջին քսան երեսուն տարիներու միջոցին է որ սոյն սկզբունքը իրեն գիտութիւն մասնաւոր կերպով կ'ուսումնասիրուի և ի գործ կը դրուի ընդհանուր ժողովրդոց մէջ: Թէեւ ոչ մի քաղաքակրթութեալ ազգ անհոգ և անտարբեր է սոյն կենսական սկզբանց և թէեւ գիտական աշխարհն այսօր ամենայն եռանդով և լի յուսով մեծ ջանք ի գործ կը դնէ առողջապահական գիտութիւնը իրագործելու, սակայն չենք կարող ըսել թէ անհատք և ժողովուրդք լի ու լի կը վայելեն առողջապահական կենաց բարիքները, ոչ ալ կրնամք ըսել թէ գիտութիւնը իւր կատարելութեան գագաթը հասած է: Եթէ իրօք, ըստ անգլիական առական, «գալու գէպեր իրենց չուքերը կը նետեն», կրնամք ըսել թէ «սպառնալից» առողջապահական գիտութիւնը մեծ և օգտակար դեր մը պիտի ունենայ ժողովրդոց առողջութեանը և կենացը վրայ:

Արդոյ ընթերցողը պէտք է կը յիշէ թէ առողջապահական գիտութիւնը կ'ենթադրէ նախնական առողջ կազմութիւն մը և կ'ուսուցանէ թէ ինչ միջոցներով կարող եմք իւր բնական վիճակին մէջ պահել զայն, մինչ բժշկական գիտութիւնը կ'ենթադրէ վատառողջ կամ հիւանդ վիճակ մը որ անբնական է և կը սովորեցնէ թէ ինչ միջոցներով սոյն հիւանդն առողջ վիճակի կրնայ հասնիլ: Այս տեսակետով բժշկութիւնը և առողջապահութիւնը իրարմէ էականապէս կը տարբերին, թէ՛ իրենց պաշտօնով և թէ՛ գործողութեամբ: Ամէն մարդ պէտք է ունի բժշկութիւն ուսանելու, որպէս զի երբ հիւանդանայ, ինքզինքը բուժէ: Արդէն իւր հիւանդ վիճակ անկարող կընէ զինք՝ ինքզինքը դարմանելու, եթէ մինչև իսկ բժիշկ մը չիկէր, սակայն ամէն անհատ պարտի գէթ առողջապահական ընդհանուր սկզբանց տեղեակ լինել և զայն ի գործ դնել ի պաշտպանութիւն և ի բարգաւաճումն իւր առողջութեան: Այսպէս, մինչ բժշկութիւնը մասնաւոր գասակարգի մը վերապահալ գիտութիւն մ'է և արհեստ, առողջապահութիւնը և նորա գործադրութիւնը կը վերաբերին ամէն անհատի, ինչպէս նաեւ հաւաքական կերպով համայն ժողովրդոց:

Առողջապահութիւնը իւր ամբողջութեամբն ըմբռնելու համար կրնայ երկու մասերու բաժնուիլ. Անճնական և Հանրական: Անճնական

առողջապահական օրէնքներն են ֆիզիքական և մտաւորական. հանրական առողջապահութիւնը՝ կը պարունակէ ընտանեկան և ընկերական մասնաւոր օրէնքներ: Այս երկու մասերէն իւրաքանչիւրին վրայ կրնան հատորներ գրուիլ, գրուած են և կ'արժէ որ գրուին, և ուրախ ենք տեսնել որ մեր մէջ ևս սոյն գիտութիւնը ծաղկեցնելու և գործադրելու համար գովելի ջանք մը կը տեսնուի թէ՛ բժշկաց և թէ՛ ժողովրդոց կողմանէ:

Ներկայ գրութեամբ հանրային առողջութեան վրայ գրելու նպատակ չունիմք. միայն մի քանի գիտողութիւն պիտի ընեմք անճնական առողջապահութեան վրայ, ինքի ունենալով բարկութեան ազդեցութիւնը մարդու ֆիզիքական առողջութեանը վրայ:

Դարերէ ի վեր հաստատուած իրողութիւն մ'է թէ, զանազան պարագայից մէջ, մտաւորական գործողութիւնք խիստ մեծ ազդեցութիւն ունին մարդուս ներքին և արտաքին գործարանաց վրայ: Այսպէս, կը տեսնուի յաճախ որ սաստիկ լարակցած մարդու մը դէմքը անհաւատալի կերպով փոխուած է իւր բնական երեւոյթէ: Դէմքը քաշուած, տրտմաւոր, պրկուածները բարակցած և գրեթէ իրար փակած, ալուանները մերթ ընդ մերթ կ'ընկնեն, հայեացքն այնչափ խանդարեալ, որ անձը անկարող է տեսնել զինքը չընկալաւոր իրենց իրենց ճիշդ երեւոյթով: Եթէ այսպիսի անձի մը ներքին գործարանները քրննեմք, պիտի տեսնեմք թէ անոնք ալ իրենց բնական առողջ վիճակէն կատարելապէս չեղած են: Յիրաւի, մտաւորական կամ (բժշկական ոճով) ջղային ազդեցութիւնը ֆիզիքական կազմութեան վրայ՝ երբեմն անհաւատալի և անմիջական կերպով մահացու է. այսպէս բժշկական տարեգրութեանց մէջ արձանագրուած են և ներկայ բժշկութիւնն ալ կը հաստատէ թէ, մարդ յանկարծակի վախճալով կրնայ յանկարծամահ լինել կամ տարող մարմինով դեղնիլ (սարքըլ): Անակնկալ վշտալից լուր մը կրնայ ստամոքսը խանգարել և գոլերայի նման բսխուել և լուծում յառաջ բերել: Պատահած է որ մահուան դատապարտեալ անձանց սմանց մազերը մտահոգութենէ մէկ դիւրեւան մէջ կատարելապէս ճերմկած են:

Երբեմն կ'առարկուի թէ ինչո՞ւ համար հիւանդութիւնք կը տեսնուին թաղերու և բնակարաններու մէջ ուր առողջապահական կանոնք պահպանուած և տեղւոյն օդը, ջուրը, ևն, խիստ մաքուր և առողջութեան նըպաստաւոր են: Ինչո՞ւ, զոր օրինակ, կը պատահինք երիտասարդաց որոնք՝ ծերական ախէն կը տառապին, մինչ իրենց բնական քանք ամենայն հոգատարութեամբ պաշարեալ են առողջապահական միջոցներով, կ'ապրին սննդաւոր և օգտակար կերակուրներով զորս հարստութիւն և արհեստ միացեալ կարող են պատրաստել: Պէտք է յիշենք թէ հիւանդութեանց ստատաւք ընդհանրապէս մէկ աւելի են և երբեմն խիստ դժուար է բացարձակապէս որոշել զայն, սակայն պէտք է մոռնալ թէ առողջապահական արտաքին կանոնաց գործադրութեամբ չէ միայն որ մարդուս առողջութիւնը կը պահպանուի: Պէտք է նկատողութեան առնեմք նաեւ մարդուս մտաւորական առողջութեան վիճակը, և երբ գտնեմք որ նորա առողջապահական սկզբունքները ողբալի կերպիւ անտես առնուած են, պէտք է զարմանալ տեսնելով որ առողջութիւնը տակաւ առ տակաւ կը վնասուի, և եթէ շարունակուի այս ընթացքը,

հիւանդութիւնք յառաջ գալով մինչև իսկ կեանքը վտանգի կ'ենթարկուի: Այսպէս երեւակայական սիրահարութիւնը՝ որ մտաւոր անբնական վիճակ մը կը ցուցնէ, կրնայ այնպիսի զգալի կերպով խանգարել ֆիզիքական առողջութիւնը որ կրնայ հիւանդութիւն մինչև իսկ մահ յառաջ բերել: Այսպէս կը տեսնենք թէ մինչ ֆիզիքական հակառողջապահական պարագայք ընդհանրապէս աղքատիկ դասէ անձանց առողջութեան վտանգ և մահ կ'ըսպառնան, մտաւորական հակառողջապահական վիճակը հարուստ դասուն մէջ կը կատարէ անխոր իւր կոտորածները: Կը հասկցուի ուրեմն որ առողջ ապրելու համար պէտք է նկատողութեան առնուի և գործադրել առողջապահութեան ֆիզիքական և մտաւորական օրէնքները միանգամայն:

Ամէն ժողովրդոց և ազգաց մէջ կարգ մը խաղեր կան զորս այցելութեանց ատեն մարդիկ ընկերութեամբ կը խաղան ժամանակը զուարճութեամբ անցնելու համար: Ինչ համեմատութեամբ որ այս խաղեր իրենց նպատակին կը ծառայեն, նոյն համեմատութեամբ պէտք է նկատուին նպաստաւոր առողջութեան: Կը տեսնուի սակայն յաճախ որ խաղի միջոցին անձ մը առանց բանաւոր պատճառի կ'սկսի գրգռուիլ և բարկանալ, այնպէս որ փոխանակ զուարճալի ժամանակ մ'անցնելու, անհանգիստ և տառապեալ վիճակի մը կ'ենթարկուի: Դեռ խաղը չ'աւարտած, թերեւս գլխու ցաւն արդէն սկսած է, ամբողջ գիշերը կ'անցնէ առանց կարենալ քնանալու: Հետեւեալ առաւօտ ախորժակ չ'ունի բան ուտելու, մէկ խօսքով խղճալի արարածն աւետելու, մէկ խօսքով խղճալի արարածն աւելի հիւանդի դէմք ունի քան թէ առողջի: Այսպիսի անձինք պէտք է գիտնան թէ խաղին կորսուելուն համար բարկանալով (սովորական պատճառը՝ բարկանալու), անհուն աւելի թանկագին բան մը կը կորսնցնեն, այն է իրենց առողջութիւնը, զոր վերստին ստանալու համար ժամանակի և դրամի խնդիր կրնայ ծագիլ:

Անոնք որ ջղային կազմուածք ունին, խիստ ենթակայ են դիւրաւ գրգռուիլ և բարկանալու, և վնաս իրենք եւս կ'զգան: Այս կարգի անձինք յաճախ կը տառապին գլխացաւէ, սրտի բաբախումէ և ստամոքսի անհանգստութենէ, իսկ բարկութեան ժամանակ ամբողջ ջղային գրգռութիւնը՝ իւր առողջ վիճակէն շեղելով տեղի կուտայ ձեռաց և ոտից դողդողման. այս վիճակի շարունակութիւնը կրնայ ծնունդ տալ զանազան հիւանդութեանց: Կ'ըսուի թէ երբ Յուլիոս Կեսար կը բարկանար, կ'սկսէր Հռոմէական Ա. Բ. Գ. ը ըսել քանիցս, մինչև որ բարկութիւնը իջնէր: Ջղային կազմութիւն ունեցող անձինք — եւ այս տեսակ անձինք ընդհանրապէս խելացի և կամքի տէր են — պէտք է՝ Կեսարի նըման՝ պարզ միջոցներով զսպեն իրենց բարկութիւնը, եթէ կը փափաքին որ առողջ և օգտակար կեանք մը վայելեն: Գալով գեր և տարիքոտ անձանց, մինչև իսկ ժողովուրդք գիտեն թէ բարկութենէն ինչ աղետալի հետեւանքներ յառաջ կուգան. այսպիսի անձինք ինչպէս իրենց կերակրոց և այլ գործոց մասին խիստ զգոյշ պէտք է լինին, նոյնպէս իրենց մտաւոր առողջութեանը պէտք է խնամով հսկեն, որպէս զի կենաց թելը յանկարծակի չ'իրթի և կամ առողջութիւնը իւր վերջին հորածեղտը չտայ:

Աւելի զժրգոյշ և աւելի անբնական է տեսնել բարկութեան վնասները ֆիզիքական ա-

առողջութեան վրայ գեղեցիկ սեռին մէջ, Հըռ-
չակաւոր դրաճէտ Չարլս Տիքընս կ'ըսէ. «Աշ-
խարհիս մէջ չկայ այնչափ անբնական բան մը
որչափ պզտիկ տղու մը մահը—տեսնել կեանք
մը վերջացած որ հազիւ սկսած էր»։ Նոյն-
պէս հաւատարմաբար ճշմարտ է ըսել թէ կե-
նաց մէջ չկայ այնքան հակասական և անբը-
նական վիճակ մը որքան տեսնել բնական փա-
փուկ գգացմամբ և գեղեցկութեամբ զարդար-
եալ օրիորդի մը բարկութիւնը։ Երեւոյթը կը
լինի գզուելի և արհամարհելի, երբ կը տես-
նեմք որ բարկութեան պատճառը տգէտ, ծոյլ
և յիմարական կեանք մը վարելէ յառաջ եկած
է։ Զոր օրինակ, Օրիորդ այն ինչ այցելու-
թիւն տալ կ'ուզէ նորածնութեան հետեւող
ընտանիքի մը, որոյ անդամոց դէմքերը ար-
հեստական գոյնգոյն գեղեցկութեամբ կը
փայլին։ Օրիորդը ամբողջ օրը կ'զբաղի իւր
հագուստին հետ. կը յանդիմանէ մօսխաբան
որ հրաւանքին համեմատ չէ շինած հագուս-
տը. գլխարկին ձևն նորագոյն չլինելուն հա-
մար այնչափ կը բարկանայ որ ակտիւսը բո-
լորովին կը կորսուի, հետևաբար ամբողջ օրը
անօթի կ'անցնէ. սրտին բարակութիւնն հազիւ
ոտքի վրայ կրնայ կանգնիլ։ Ծառան կը լրիւ
որ Forget-me-not «զիս մի մոռնար» ծաղիկը
գնէ. ծառան փունջ մը վարդ կը բերէ որ եր-
բէք նպատակին չը ծառայէր. օրիորդին համ-
բերութիւնը կը հատնի և կ'սկսի բարկու-
թեամբ յարձակիլ ծառային վրայ և գանգա-
տիլ իւր գոգաղէ վիճակին վրայ՝ ըսելով. «Աշ-
խարհիս մէջն արդեօք ինձ նման թշուառ մը
կայ. կենացս մէջ ուրախութիւն ինչ է չեմ
գիտեր, բոլորովին եղունքն բոլորն ալ ճա-
շակ ըսուած բանին վրայ գաղափար չ'ունին,
բարկութիւնն չեմ կրնար զսպել, երբ կը
խորհիմ թէ ասոնք ինքզինքնին մարդու տեղ
գրած կ'ապրին (այն ալ կ'Պօլսոյ մէջ)»։ Ահա-
ւասիկ գաղափար մը որ կ'արժէ արձագանգ
գտնել յիմարանոցի սրահներուն մէջ։

Ո՞վ կը յանգգին ըսել թէ այսպիսի անձ մը
Ֆիզիքապէս առողջ վիճակ մը կրնայ ունե-
նալ, թէ և բնակարանը և զինք չըջապատող
պարագայք առողջապահութեան տիպար մը
են։ Այս կարգի անձինք, որոց ոչինչ կը պակ-
սի անձնական և ընկերական վսեմ գործքե-
րով կեանքը ընելու առողջ, ազնիւ և անմահ,
կը շարունակեն իւրեանց աղետալի ընթացքը
և կը լինին կենդանի զոհեր Ֆիզիքական և
մտաւոր հիւանդութեանց։

ՏՕԲԹ. Դ. ՏՕՊԱՇԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՃԱՐՏԱՐՈՒԵՍՏՔ

ՄԻՏԻԼԻ ԿԴՁԱՌՅՆ

Կ. Պօլսոյ ֆռանսական վաճառականական
Սենեկին ամսական Տեղեկագրին մէջ հետա-
քըքրաչարժ ուսումնասիրութիւն մը կը գըտ-
նեմք Միտիլի կղզւոյն վրայ, արդիւնք այդ
կղզւոյն ֆռանսական փոխ-հիւպատոսին որդ-
ւոյն՝ Պ. Մառէէն Ասդիմարի գրչին։ Ահա այդ
ուսումնասիրութեան գլխաւոր մասերն։

Միտիլի, որ կը գտնուի Անատոլիոյ եզե-
րաց վրայ, Արշիպէղաքոսի մեծագոյն և գե-
ղեցկագոյն կղզիներէն մին է։ Կլիմայն մեղմ
է, այնպէս որ հարաւային երկիրներու ամէն

տեսակ բոյսեր կրնան մշակուիլ այդ կղզ-
ւոյն մէջ։ Հոն կը գտնուին ձիթենի, որ, բո-
գենի, նարնգենի, նուսենի, ծիրանենի, քան-
ձենի, խնձորենի և հարաւային երկիրներու
ամէն տեսակ վայրի ծառեր։ Յորեմ ալ կը
մշակեն, բայց ո՛չ կղզւոյն բնակչաց բաւելու
չափ, որք կ'ստիպուին իրենց համար պէտք
եղած ցորենին երկու երրորդ մասն դուրսէն
բերել տալ։

Կղզւոյն ամէնէն առատ ու կարեւոր բերքն
է ձիթենին՝ որ կը մշակուի բովանդակ կղզ-
ւոյն մէջ, և որ կ'արտադրէ գործատանց մէջ
գործածելի իւր 12 միլիոն քիլոկրամ ձիթ,
որոյ մեծագոյն մասը ահառ շինելու կը ծա-
ռայէ։

Միտիլիի ձիթապտուղք լաւագոյն տեսակէ
են և կուտան նաեւ ընտիր ձիթ կերակուրի
համար։ Բայց այս տեսակ ձիթ հանելու հա-
մար կարեւոր եղած միջոցներն ու եղանակներ
դեռ խիստ տարրական վիճակի մէջ են։ Զի-
թապտուղներն թարմ եղած ատեն չ'են հա-
ներ ձիթը, այլ կը թողուն որ խմորին շոե-
մարանաց մէջ։ Այս կերպով թերեւ աւելի
մեծ քանակութեամբ ձիթ կ'ստացուի, բայց
այս ձիթ նոյն հետոյն կը ծթուի։

Միտիլի կուտայ նաեւ 3:900,000 օխտ խա-
ղող։ Գինին կը պատրաստուի ամենահին և
ամենատարրական եղանակներով։ Այս ալ ցա-
ւալի է. որովհետեւ, եթէ նորագոյն եղանակ-
ներու համեմատ խնամք պատրաստուի, Մի-
տիլի կրնայ ճաշի համար պատուական գինի
տալ 15-17 աստիճան արեօտով, գեղեցիկ
տեսքով ու գոյնով, և բայց անտի, երկար
ժամանակ դիմանալու յատկութեամբ։ Սա-
կայն Միտիլի մէջ այգեգործութիւնն բարձի
թողի եղած է, և տեղացիք իրենց բոլոր
ջանքը կը նուիրեն ձիթենեաց մշակութեան՝
որոյ մէջ աւելի շահ կը գտնեն։

Միտիլիի զանազան տեսակ վայրի ծառոց
մէջ նշանակելի է խողկաղնին, որ յաջող տա-
րիներում մէջ, միջին հաշուով գրեթէ 1,760,000
քիլոկրամ խողկաղնի կուտայ։ Խողկաղնի
կ'արտահանուի ընդհանրապէս ի Դուիէսք և
յ'Անգլիա։

Ի Միտիլի կը բուծանեն արջառ՝ լեւներու,
արօտներու կամ բնական մարգագետիններու
վրայ։ Կը գտնուի իւր 110-120 000 ոչխար և
այծ ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել 3,000 եզ,
1,500 ջորի և 3,200 ձի։

1889ին 7,298,724 ֆռանքի ներածութիւն
և 14,800,100 ֆռանքի արտածութիւն ու-
նեցաւ կղզին հետեւեալ ապրանք վրայ. ձիթ,
կաշի և բուրդ, խողկաղնի, թարմ ու չոր
պտուղ (արտահանութիւն)։ Խաչուէ, շաքար,
գաղթարեք, հացարոյք, հանդերձեղէնք,
և այլն (ներածութիւն)։

Ճարտարուեստը կ'սկսին զարգանալ Մի-
տիլիի մէջ։ Կաշիի գործատանց արտադրու-
թիւնը կը զրկուին ի Թուրքիա, Սև ծով և
Դանուբ։ Ըստ կարգի կ'արդիւնաբերեն և ու-
րիշ գործարանք, ինչպէս ածառի գործա-
րանք, բաղմամբի ձիթի հանք, փուռ, շոգե-
չարժ ալիւրի գործարան, կղմնտրի և աղիւ-
սի գործարանք, բրտարանք և մէկ գործա-
րան խմորեղինաց։

Հանքաբանական տեսակէտով, Միտիլի իւր
ծոցոյն մէջ կը պարունակէ Լեւսոլոսեան նշա-
նաւոր մարմարիոն, և երկաթի, պղնձի, պղ-
լեղի և այլն հանքեր։ Ունի ջերմուկներ. գըլ-
խաւորներն են Բօլլիքիթօ և Թէլմի՝ օգտա-
կար յօդացաւի և ջրային հիւանդութեանց։
Վերջինը մանաւանդ կընդունի բաղմամբիւ հի-

ւանդաց պոցելութիւնը՝ մասնաւորապէս ըջ-
միւնիսայն և Տարտանէլէն։

Կանոնաւոր կառուղիք հաղորդակցութեան
մէջ կը գնեն կղզւոյն զանազան գիւղերը և
մեծամեծ գիւրութիւններն կ'ընձեռեն վաճա-
ռականութեան և ճարտարգործութեան։ Ներ-
քին և արտաքին հաղորդակցութիւնք դիւ-
րացած են շնորհիւ ընդծովեայ և ցամաքային
հեռագրաթերերու։

Խսիլիէի, Մահաուէի, Կուրնի եւ ընկ. ըն-
կերութեանց, Լօյս Աւստրօ-Հունգարականի,
Համիլիէի և Զօլի-Վիկտորիայի շոգեհաւք մեծ
ծառայութիւն կը մատուցանեն կղզւոյն ծո-
վային վաճառականութեան։ Ամէն ազգէ և
այլ և այլ տարողութեամբ առաջատանաւք
Միտիլիի առջեւ կը բեռնաւորուին ձիթա-
իւղով։

Կղզւոյն խարխիս նետելու գլխաւոր տե-
ղերն են Միտիլիի հին և նոր նաւահանգիս-
տը և Օլլիիէ (Եէտա) նաւահանգիստը՝ որ ամ-
բողջ նաւատորմիդ մը պարփակելու չափ ըն-
դարձակ է։

Միտիլի նաւահանգիստն անբոյթ նաւա-
կայք մը ունի նաեւ առաջատանաւոր նաւերու
և 500 տակառաշարի վար տարողութիւն ու-
նեցող շոգեհանքերու համար։

Մեծ նաւերը կը խարխիսն նոր նաւահան-
գստին մէջ։

(Առեւտրական սենեկի լրագրէն հաղուած)

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ Ք

ՍՊՈՒՆԴ—ՉԱՅՆԱԳԻՐ

Ամսօրեայ թերթիկի մը՝ Գուրիէ վեդիքապ-
ի՝ մէջ հետեւեալ տողերը կը կարդամք.

«Վօսդէն լոյս նաւապետը վերադարձաւ այն
ճամբորդութենէն զոր երկուք ու կէս տարի
առաջ ձեռնարկած էր ընել դէպ ի հարաւա-
յին ցամաքներն։ Յիշեալը մեզ կը պատմէ, ի
մէջ այլոց, թէ Մակեդանի նեղուցէն վար
գտնուող նեղուցէ մը անցած լինելով, ցամաք
մ'եղած և տեսած է տեսակ մ'ապուստի որ իւր
մէջ կը պահէ մարդոց շեշտն ու ձայնն այնպէս
ինչպէս մեր սպունդներն կը պահեն հեղուկ-
ները։ Այնպէս որ երբ մէկը հեռաւոր բարե-
կամի մը բան մը ըսել ուզէ, սպունգի մը մօտ
խօսելով, կը զրկէ իւր բարեկամին, որ զայն
մեղմիւ սեղմելով, մէջի խօսքերը դուրս կը
հանէ, և այս կերպով կը տեղեկանայ իւր
խօսակցին բաղձանից։»

ՎԵՍՈՒՎԻ ՄԷԿ ԲՈՐԲՈՒՄԸ

Պ. Վիէք, յանձանձիջ ֆրանսական հիւ-
պատոսարանին որ ի Նաբօլի, խիստ մանրա-
պատում նկարագրութիւնն ըրած է Վեսուվի
մէկ նոր բորբոքման։ Հրաբուխն այժմ առջի
ուժղութիւնն չ'ընէ։ Լեւը բորբոքած է
բերանէ մ'որ անցեալ տարի բացուեցաւ և որ
ունի գրեթէ 50 քառակուսի մէդր մակերե-
ւոյթ։ Արտադրած ջերմութեան պատճառաւ
կարելի չ'է այս խառնարանին մօտենալ, բայց
30 մէդր հեռուէն կարելի է գիտել հրահո-
սանքն, որ գիշերը միայն տեսանելի է։ Հը-
րահոսանաց մէջէն դուրս կ'ընեն կաղեր որոնք
հաւանականաբար արդիւնք են եղբայր վրայ
պատահած գործարանաւոր նիւթոց այրման։
Նշանակելի են նաեւ հրաբուխին կողմն վրայ
գտնուող պատառածմեքն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին նախագահու-
թեամբ կազմեալ Յանձնաժողով մը մի քանի
նիստեր կազմելով ի Բ. Դուռն, նկատողու-
թեան առաւ Հայ և Յոյն Պատրիարքարանաց
առանձնաշնորհմանց խնդրոյն համար կազմ-
եալ յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը: Այս նո-
րակազմ Յանձնաժողովը կը կազմեն Ներքին,
Արտաքին և Դատական գործոց Վսեմ. Նա-
խարարք: Արդիւնքը պիտի տեղեկագրուի
Վեհ. Սուլթանին:

— Գաւառներէ և այլ կողմերէ Ազգ. Պա-
տրիարքարան եկած նամակներն ու գրու-
թիւնք, բացող չգտնուելուն պատճառաւ,
դիւանատան մէջ կը մնան: Պատրիարքարանի
պաշտօնէութիւնը չորեքշաբթի օր խնդրեց
Ազգ. Ժողովոյ դիւանէն բանալ եկած նամակ
ները՝ դէթ անոնց պարունակութեանը տեղե-
կանալու համար, սակայն Դիւանը պատաս-
խանց թէ Ազգ. Ժողովը այդպիսի պաշտօն
մը չ'է տուած իրեն:

— Պ. Կարապետ Եղեանց մեկնեցաւ մայ-
րաքաղաքէն ի Թիֆլիս, ուրիշ պիտի ուղևորի
ի Ս. Լիվիանին՝ Ս. Միւսուրի օրհնութեան
հանդիսին ներկայ գտնուելու համար:

— Միացեալ Ընկերութեան վարժարանաց
փոխ-տեսուչ Մարկոս էֆ. Նաթանեան, որ
ասկէ 4 տարի առաջ Մէլ մէջ ձերբակալուե-
լով յերուսաղէմ դրկուած էր, Վեհ. Սուլթա-
նի ծննդեան տարեգարծին առթիւ 1890
մարտի 25 թուականաւ կայսերական Իրատէով
մը ներման արժանացած, և ասկէ երկու ա-
միս տալ մայրաքաղաքս եկած լինելով,
հինգշաբթի օր մեկնեցաւ ի Տրապիզոն, ան-
տի իւր հայրենիքը, Վան, երթալու համար:

— Բարիլէն կը գումարէ թէ Մառի տը Լիւ-
զինեան իշխանուհին, ամուսին Գուրիտոն տը
Լիւզինեան իշխանին, 43 տարեկան հասակի
մէջ յանկարծամահ եղեր, և յուզարկաւորու-
թիւնը կատարուելով Հուլիսի թեմական
եկեղեցւոյն մէջ, մարմինը փոխադրուեր է ի
Բէն-Լաշէղ: Լիւզինեան իշխանուհին ամուս-
նացած էր 15 տարեկան հասակի մէջ, և տէրն
էր այն ապարանքին ուր բնաւ Վիքոր
Հիւօ:

— Յովակիմ էֆ. Ֆէնէրճեան, որ երկար
տարիներ Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձու-
թեան անդամակցած էր, չորեքշաբթի առա-
ւօտ ընտանեօք մեկնեցաւ մայրաքաղաքէն ի
Դաւէթ Պարսկաստանի:

— Տնտեսական Խորհուրդը սեպտ. 15
թուականաւ հետեւեալ շրջաբերականն ուղ-
ղած է մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց Թաղա-
կան Խորհուրդներուն.

Տնտեսական Խորհուրդս, ցաւօք կը նկատէ
որ ժամանակէ մ'ի վեր ստէպ գողութեան
գէպեր կը պատահին մայրաքաղաքիս Ս. Ե-
կեղեցեաց ոմանց մէջ, և նուիրական ու ար-
ժէքաւոր գոյքեր կը կողոպտուին, անտարա-
կոյս հսկողութեան թերութենէն: Դիտելի է
սակայն թէ իւրաքանչիւր եկեղեցի պէտք ե-
ղածին չափ լուսարար և լուսարարապետէ
զատ՝ ունի նաև ժամակոյններ թողակաւոր,
որոց պարտաւորութիւնն է՝ ի մէջ այլոց՝ Ե-
կեղեցւոյ և անոր գոյից պահպանման հսկո-
ղութիւն ընել: Թաղական Խորհրդականք
պարտին հսկել իրենց պաշտօնէից անթերի
պարտականութեան վրայ. այլ սակայն իրո-
ղութիւնը կ'ապացուցանեն որ Թաղական Խոր-
հուրդք ոմանք չեն ըմբռնած իրենց այս պար-
տականութիւնը. ուստի հարկ կը համարինք,

ինչպէս մայրաքաղաքիս բոլոր Թաղական Խոր-
հուրդոց, նոյնպէս և Պատուարժան Խորհրդ-
դոյդ՝ իւր պաշտօնան պարտաւորութիւնն
անվրէպ կատարելու կոչումն ընել, յանձնա-
րարելով որ ամէն հոգ ու խնամք տանի իւր
մատակարարութեան յանձնեալ եկեղեցւոյ
գոյից անկորուստ պահպանման, ինչպէս նաև
խորհուրդ տալ. որ եկեղեցւոյդ ժամակոյնաց
պարկեշտ, վստահելի և պարտաճանաչ լինե-
լու մասին նորոգ քննութիւն մը կատարելով՝
անվստահելիներն արձակէք պաշտօնէ:

Յուսալով որ Պատ. Խորհուրդդ Ս. Եկեղեց-
ւոյդ գոյքն անկորուստ պահպանելու և իւր
վրայ պատասխանատուութիւն չհրաւիրելու
համար պարտ ու պաշտօնն ի գործ պիտի
դնէ, միամը ևայն:

— Արմաշէն վերադարձող ուխտաւորներէ
կ'իմանամք. թէ, երկուշաբթի օր, Գարթալցի
17-18 տարեկան երիտասարդ մը, ուխտագը-
նացութենէ վերադարձին, Նիկովիդոյ մէկ
ու կէս ժամ մնացած, ճամբան ընկուզի ծա-
ռի մը վրայ ելնելով՝ իւր ընկերաց իրրև կա-
տակ ընկող նետած ժամանակ, յանկարծ վար
կ'ընկնի վտանգաւոր դրքի մէջ, և հազիւ քա-
ղաք փոխադրուած՝ կ'աւանդէ հողին:

Ստացանք հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ. Հաւաքածոյ բնոյթ
գրուածոց աղագային և օտար մտեւնագրաց.
արձակ և ոտանաւոր. աշխարհիկ լեզուաւ.
հանդերձ գրադիտական, կենսագրական և
այլ կարեւոր ծանօթութեամբք. երկու մա-
սերու բաժնուած:

Մտն Ա. 192 երես. Տպագր. Տ. Ճիլէլի-
եան. Կ. Պոլիս, 1888. Դին 3 զրշ: — Մտն
Բ. 288 երես. Տպագր. Նշան Պէրպէրեան. Կ.
Պոլիս, 1890. Դին 7 1/2 զրշ:

Յ. Թ. ՀԻՆԴԻՆԵԱՆ. Հիմնական նոր եղանակ
ճարտարութեան. Ա. տարի. բարե-
փոխեալ և յոյժ ճոխացեալ. կը բաժնուի եր-
կու մասանց. Ա. մասը նուիրուած է Փրան-
սերէնէ ի հայ թարգմանութեան. Բ. մասը՝
հայերէնէ ի ֆրանսերէն թարգմանութեան:
Կը պարունակէ. . . երես. Տպագր. Ն. Ճ.
Արամեան. Կ. Պոլիս, 1890. Դին 6 զրշ:

Մ. ԽՈՐԹՈՒՄՃԵԱՆ. Ճարտարութեան լեզու. Ա.
տարի. կը պարունակէ 1. քերական, 2. հե-
ղարան, 3. ընթերցարան, 4. թարգման.
(փոխադարձ), 5. Քերականութիւն, 6.
սերտ ի բերան, 7. բայ, 8. բառագիրտու-
թիւն, 9. ուղղագրութիւն: 168 երես. Տպագր.
Մարգարեան. Կ. Պոլիս, 1890. Դին 4 զրշ:

Բ. Մ. ՊՈՋԱՃԵԱՆ. Քերականութիւն աշխար-
հիկ լեզուի. Տեսական և Գործնական. — Ար-
դի հայերէնի գրական կիրթ և մշակեալ լեզ-
ուին ուսումն դիւրացնելու նպատակաւ խը-
նամօք պատրաստեալ դասագիրք մը, 196
երեսէ բաղկացեալ. Տպագր. Նշան Կ. Պէր-
պէրեան. Կ. Պոլիս, 1890. Դին 4 զրշ:

«ՇԱՂԻԿ» ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

Իտիւն. Կ. — Գործադրուեցաւ. աշխատեցէք,
Թիլիպօի. Ք. — Շնորհակալութեամբ ընդունեցանք,
շարունակեցէք:

Իզմիր. Դ. — Թէև Զեր նամակը չ'առած, տեղւոյդ
համար արդէն գործակալ մ'ունեցած և Ա. թիւէն զը-
կած էինք իրեն, բայց հոգ չէ, Զեզ ալ կը զրկեմք,
դուք ալ աշխատեցէք: Զեր առաջարկութիւնն ևս և
աջակցութիւնը՝ շնորհակալութեամբ կ'ընդունինք:
Պաւսմա. Օ. — Շնորհակալութիւն. շարունակեցէք,
կ'ստանաք:

Պոլիս. Լ. — Շատ լաւ. գրեցէք:
Կեսարիա. Դ. — Դիւրեքը շուտով կ'ստանաք:

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ

ՊԱՏՐԱՍՏԵԱԼ Ի Յ. Գ. ՓԱՆՍԳԱՇԵԱՆԷ

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Կ. Պոլսոյ և շրջակայից,
յատակադիծ պատկերով Վոսիորի. — Նախ-
նական կարգերու աշակերտաց Աշխարհագրու-
թեան ուսումն օգտակարագոյն եղանակաւ
աւանդելու համար, Եւրոպոյ արդի ձեռն-
հաս և փորձառու մանկավարժներէ ընդու-
նուած և քարոզուած սկզբունքն է՝ Տեղագ-
րութիւն սկսիլ չայդ ուսումն, այսինքն բնա-
կան և քաղաքական դրից նկարագրութենէն
այն քաղքին կամ գիւղին՝ որուն մէջ կ'ապրի
մանուկ ուսանողը: Այս սկզբան կիրարկու-
թեանը համար պատրաստուած անհրաժեշտ
դասագիրք մ'է այս ի պէտս Պոլսոյ վարժա-
րանաց: Կը ծառայէ նաեւ իւր ընթերցանու-
թեան գիրք ժողովրդեան: Գործի մարդոց
համար ունի Յաւելուած մը՝ Կ. Պոլսոյ խա-
ներուն ընդհանուր ցուցակը 100 փոյ:

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Նախապատրաստական
Դասագիրք. Բնական, Ուսումնական և Գա-
ղաքական: Բ. տպագրութիւն հիմնովին բա-
րեփոխեալ և ճոխացեալ: Աշխարհագրու-
թեան ուսումնական համար եւրոպական արդի
մանկավարժութեան ըրած պահանջներն
ըստ ամենայնի գոհացում գտած են գործոյս
այս նոր տպագրութեան մէջ: Աշխարհագրու-
թեան ուսումն սկսուած է նոյն իսկ այն դա-
սարանի ուսումնասիրութենէն ուր կը պարա-
պի մանուկ ուսանողն, և այդու տալով դա-
ղափարն յաւակագծին և աշխարհացոյցին, և
բնական ու ուսումնական աշխարհագրութեան
մասին ծանօթութեանց շրջանակն հետզհետէ
ընդարձակելով, աւանդուած է Երկրի հինգ
մասանց քաղաքական աշխարհագրութիւնն
համառօտ, իսկ համեմատաբար շատ աւելի ըն-
դարձակ՝ Օսմանեան կայսրութիւնն, իրրև
այն Տէրութիւնն որոյ հետ ամէնէն աւելի կա-
պուած ենք նիւթական և բարոյական շահե-
րով, և յետոյ դրացի երկրներն՝ Կովկասը և
Պարսկաստանը, իրրև յետ Թուրքիոյ զմեզ
ամէնէն աւելի հետաքրքրող երկրներն: 3 զրշ:

ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ Նախապատրաստական
Դասագիրք. Մտաւոր և Գրաւոր. Դ. տպագ-
րութիւն. — Մանկավարժական նոր և գիւ-
րուսոյց եղանակաւ պատրաստուած և ման-
կական բազմաթիւ պարզ և ընտանի խնդիր-
ներով ճոխացած: 3 զրշ:

ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ Նոր Դասագիրք. Տեսա-
կան և Գործնական. Մանկավարժական նոր
և գիւրուսոյց եղանակաւ և պարզ ու գիւ-
րըմբանելի ապացուցութեամբ պատրաս-
տուած. կը բաժնուի երեք մասերու:

ՄԱՍՆ Ա. — Չորս գործողութիւն ամբողջ
թուոց, 650ի մօտ հրահանգներով և գործ-
նական խնդիրներով: Բ. տպագրութիւն Դա-
րեփոխեալ և ճոխացեալ. 4 զրշ:

ՄԱՍՆ Բ. — Չափք, կշիռք և դրամք.
Տասնորդական կոտորակք. Թուրքիոյ հին
և նոր չափուց և կշիռք բաղդատութիւն.
Նոյն չափուց և կշիռք գիւրերուն բաղդատու-
թիւնը. մօտ 500 հրահանգք և գործնական
խնդիրք. Աղիւսակք. 4 զրշ:

Ա. Բ. ՄԱՍՈՒՆՔ միասին կազմուած 7 1/2 զրշ
ՄԱՍՆ Գ. — (Մամլոյ ներքեւ)

Հեղինակին հասցէն. Յովնան Գ. Փալա-
գաշեան, Կ. Պոլիս, Ուզուն Չարչը-պաշը, Փո-
րագրիչ Երուանդ էֆ. Փալագաշեանի խա-
նութը, թիւ 402:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տարտանելի ընդհ. դատախազի օգնական անուանեցաւ Իրաւագիտական վարժարանի նախկին չրջանաւարտ Նազմի Էֆ. — Զմիւռնիոյ նախնական դատարանի պատժական նորահաստատ ճիւղին նախագահ անուանեցաւ Էօմէր Լուիսֆի պէյ, նախկին չրջանաւարտ Իրաւագիտական վարժարանին. — Ատանայի կեդրոնական ընդհ. դատախազի օգնական անուանեցաւ՝ Սեբաստիոյ ընդհ. դատախազի օգնական Համուի պէյ. — Մէրսինի պատժական դատարանին նախագահ անուանեցաւ Նազմ պէյ, նախկին չրջանաւարտ Իրաւագիտական վարժարանին. — Ադրիանուպոլսոյ մաքսատան տնօրէն անուանեցաւ՝ Պաղտատի մաքսատան նախկին տնօրէն Հազգը Էֆ.:

Սալիսի տնօրէն տրուեցաւ Երկրագործական դրամատան հաշուակալութեան դիւանի գեր-տնօրէն Միհրան Էֆէնտիֆ. — Գաւառի Պաշտօնի տնօրէն՝ Տէրսիմի երեւելիներէն Պախթիեարը Աշիրէթի ցեղապետ Թորոթը Հիւսէյին աղայի. — Հինգերորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Տէրսիմի երեւելիներէն Շամ Ուշաղի Աշիրէթի ցեղապետ Սիւլէյման աղայի, Գըրըջանը Աշիրէթի ցեղապետ Սէյտ Մահմուտ աղայի և Թոթան Աշիրէթի ցեղապետ Իսմայիլ աղայի. — Զորքորդ կարգի Օսմանիյէ Գուսթաբուրի ոստիկանապետ Մուսթաֆա Էֆէնտիֆի և ոստիկան Հիւսէյին Էֆէնտիֆի. — Հինգերորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Եօզղատի ոստիկանապետ Ապտ-իւլ-ճէպար Էֆէնտիֆի:

— Ռուսիոյ գահաժառանգ Նիքօլա Ալէքսանդրովիչ Մեծ-դուքսը մայրաքաղաքս կ'ըստպատուէ հոկտեմբերի սկիզբը: Ընդունելութեան համար այժմէն սկսած են պատրաստութիւնք տեսնուիլ:

— Կիրակի երեկոյ կայս. պալատան մէջ ընդհանրական խորհուրդ մը տրուեցաւ ի պատիւ Լայսթօնպէրի Դուքսին և Դքսուհոյն: Բարձրատոնի հիւրերն երեքշաբթի օր Պօլսոյ կողմն անցնելով, մի քանի նշանաւոր տեղեր այցելելէ յետոյ՝ չուկայ եկան, ուր մի քանի գնումներ ըրին: Նոյն օրը՝ երեկոյեան մօտ՝ Դուքսը և Դքսուհին և հետևորդք մեկնեցան մայրաքաղաքէն ի Պիլէոն: Վեհ. Սուլթանի կողմանէ Դուքսին եղած նուէրներու մէջ կայ նաև արարական գեղեցիկ նոյնք մը:

— Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է շնորհաւորական հեռագիր մ'ուղարկաւ Սըր Էտիար Վինսընդ, տնօրէն Օսմ. Կայս. Պանքային, և առ Տիկին Էլէն Վինսընդ, իրենց ամուսնութեան առթիւ:

— Սեպտ. 15ին ի Հալէպ 22 հոգի հետախույզ բռնուեր և վեցը մեռեր են:

— Ի յնչպօլուէն մայրաքաղաքս ատաղձ բերող միջոց առաքատանաւ մը Քէֆէն կղզւոյն առջեւ միթորի բռնուեր և ժայռի մը զարնուելով ընկզմեր է: Ութ նաւաստիներէ երեքը խեղդուեր են:

— Վեհ. Սուլթանը, որ 500 ոսկի նուիրած է ձիարը Մուսթաֆա փաշայի ուղղելոյ, հըրամայած է նաև 50.000 զրշ. շնորհել Ադրիանուպոլսոյ կառավարական սնտուկէն: Ողողմանց պահուն 609 տուն, 39 խանութ, 4 մըթերանոց և 1 պահականոց կործաներ և 300ի չափ կով, ոչխար, և այլն խղզուեր են:

— Տիւսար բաշա Եւրոպա ուղևորեցաւ մայրաքաղաքս բերելու գտիկին Սրբուհի Տիւսար բաշան որ հիւանդացի է:

— Միլան Թագաւորը 1000 Փրանք նուիրեց ի նպաստ Բէնիտի հրկիզելոյ:

— Եռօրհամայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, ընկղմեալ Էրթորուլ մարտանաւի ազատեալ 6 սպայք և 57 նաւաստիք կը դարմանուին Ճարոնի արքայական պալատան հիւանդանոցին մէջ և պիտի կրնան մի քանի շաբաթուան մէջ բոլորովին ապաքինիլ:

— Երեքշաբթի օր Ֆուպէն չրջուն մարտանաւով մայրաքաղաքս ժամանեց Միլերի-րականի Փրանսական նաւատորմին հրամանատար դեր-ժովակալ՝ Տիւրքուէ, և մեծ պատուովք ուղղակի կայս. պալատ առաջնորդութեամբ, Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցաւ:

— Միլերիվէր կ'իմանայ թէ Մշոյ Թագուր Աղասը Ալիի պէյ իւր պաշտօնին մէջ զեղծութիւնք գործած լինելով, կայս. հրամանաւ դատաստանի ենթարկուած է և պիտի դատուի Մշոյ մէջ կազմեալ զինուորական ատենին առջև:

— Բաղէշի ոստիկան-զինուորացի գնդին վրայ երկու գուժարտակներ աւելցուելով, ստոնցմէ մին նահանգին կեդրոնական վաշտին և միւսն ալ Մշոյ վաշտին միացուած է:

— Ըստ տեղեկութեանց Հագիգաքի, որոշուեր է իրենց տեղերը վերադարձնել Դ. զօրաբանակի (Կարին) չրջանակին մէջ ի զէն կոչուած պահեստի զինուորները:

— Ռուսական և աւստրիական դեսպանք մայրաքաղաքս վերադարձան:

— Կը յուսացուի թէ Վ. Պօլսոյ քարափանց զինութիւնը արտօնող կայս. հրամարտակը անյապաղ հաղորդուի պիտի Բ. Դրան:

— Յաւանքովայ 1307 երմուական տարւոյ երմուացոյցը պատրաստելու համար հարկ եղած աշխատութեանց ձեռնարկուած է այժմէն:

— Շիրքէթի խայրիէի բարձրագոյն պաշտօնատարներէն Յակոբ Էֆ. Իսկէնտէր, որ իւր մէկ տարիէ հետէ Լոնտոն կը գտնուէր չորս նոր շրջանաւոր զինութեան հսկելու պաշտօնով, չորեքշաբթի օր մայրաքաղաքս վերադարձաւ:

— Հալէպի մէջ երեքշաբթի օր 15 հոգի հետախույզ բռնուեր և հինգը մեռեր են. նախապէս բռնուողներէն ալ երեք հոգի մեռեր են:

— Թուրքիոյ մէջ ճարտարուեստից դարգացման ու ծաւալման միջոցները խորհելու պաշտօն ունեցող Յանճնախմբին անդամակցելու համար Առևտր. Սենեկի կողմանէ ընտրուեցան Ֆէրիա պէյ, Պ. Սիլվէն Միլ և Զախարիա Էֆ. Հաճօրու:

— Մենաշնորհ կը խնդրուի Սամսոնէն Սեբաստիա երկաթուղի շինելու:

— Անգլ. դեսպանատան Ա. Թարգման Սըր Սանտիսին մենաշնորհ ստացած է ի Բիրէն պուրնու չիմնիթի, գաճի և կիրի գործարան մը կառուցանելու համար: Սըր Սանտիսը 10,000 անգլ. ոսկի դրամագլխով ընկերութիւն մը կազմած է:

— Պ. Կիւսթաֆա մը Ռոշիլտ մենաշնորհ կը խնդրէ Իսկէնտէրու ծովային միւսէն Տիգրանակերտ երկաթուղի մը շինելու, որ անցնի Հալէպէն, Համաէն, Դամասկոսէն և Եդեսիայէն:

— Մուտանիա-Պրուսայի երկաթուղոյ մենաշնորհին համար սկսուած բանակցութիւնք յաջողապէս յաւաքացած լինելով, խնդրարկու Պ. Նակէլմաքէր մայրաքաղաքս հրաւիրուած է:

— Պէրուէն ի Դամասկոս թրամուէյի գծի մը շինութեան վերաբերեալ ծրագիրը Մեծ-Եպարքոսին կողմէ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան վերադարձուած է՝ կարգ մը բարեփոխումներ ներմուծուելու համար:

— Դատական նախարար Վսեմ. Րիզա բաշայի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուած է, քննելու համար Իտալիի միաստուէի երմուացոյցն և Էրէյլի ածխահանքերու հաշիւները:

— Մաքրելով հեռագրական տեսուչ Սապիթ Էֆէնտի երեւելիական նախարարութեան պաշտօնակցներէն, միոյն ընկերակցութեամբ:

Տէրութեան գանձուն վրայ տարեկան հինգ միլիոն դահեկանի հասոյթ մ'աւելցնելու համար ծրագիր մը ներկայացուցած է:

— Ոստիկանութեան նախարար Նազմ պէյ, Պէրիթի ոստիկանապետ Ֆէրիք Հասան փաշա, Բերայի կառավարիչ Հիւսէյին պէյ և Սիւլտարի կառավարիչ Մաշուք պէյ հինգշաբթի օր ի նիստ գումարեցան Պէրիթի-թաշի ոստիկանատան մէջ և խորհրդակցութիւններ կատարեցին ոստիկանական գործոց վերաբերեալ ինչ ինչ խնդրոց վրայ:

Ոստիկանութեան նախարար Նազմ պէյ յետոյ Բ. Դուքսը երթալով տեսակցեցաւ Ներքին գործոց Վսեմ նախարարին հետ:

— Ըստ Մօնիթօռի, կայս. պալատան զինուորական քննիչ յանձնաժողովն ի մօտոյ պիտի դրաղի Թուրքիոյ մէջ գտնուած քուսի և և գայլախաղի հանքաց շահագործումը մենաշնորհի վերաճելու խնդրով:

— 1890 օգոստ. ամսոյ մէջ ի Պօլիս վախճանելոյ թիւն է 814, որոց 443ը իսլամ, 341ը քրիստոնեայ և 30ը հրեայ: Սոյն 814 անձանց 17ը ծաղկէ մեռած են:

— Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ ընդ 'իոյթ' նորագելու պիտի սկսուի ի Ֆեաղլուխանէ, Պէյքօզ, Գալէնտէր, Մասլաք և այլ տեղեր գտնուած կայս. քէօկէրն. նորոգութիւնք յառաջիկայ ձմեռէն առաջ պիտի աւարտին:

— Ծովային նախարարութիւնը յոյժ արագ ընթաց շրջանակի մը շինութիւնը յանձնարարած է ի Լոնտոն:

— Խնայողութեան սնտուկի Տնօրէն կարգուած է Երեւոտական նախարարութեան պաշտօնատարներէն Էօմէր պէյ որ այս օրէն կ'սկսի վախճել իւր պաշտօնը:

ՁԵՐԲԱՍԱԼՈՒԹԻՒՆՔ

Այս առաւօտու Սապազ կը ծանուցանէ թէ, անցեալ ուրբաթ օր, Գուսթաբուրի Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Առաքելոց Տէր-Սուքրուս Էօր վրայ ատրճանակ արձակելով ի փախուստ աճապարող Յակոբ անուն անձն և իւր ընկերք՝ ախտէր Փիլիպպոս և ի Թագսիմ հացագործ Նան և Միհա և դատարկաշէյի վարդան և ատաղձագործ Համար և վարսավորայ Յովակիմ անուն անձինք ձերբակալուելով, առնոցմէ Յակոբ խոստովաներ է իւր յանցաւորութիւնը, միւսներն ալ չեն կրցած ուրանալ այս օրինակ ոճրագործութեանց իրենց մասնակից լինելը:

Ոստիկանութեան պաշտօնատան մէջ նախնական հարցաքննութիւնք կատարուած լինելով, այս խնդրոյն վերաբերեալ թուղթերը Արդարութեան նախարարութեան հաղորդուելու վրայ են:

Հետեւաբար թէ՛ յիշեալ անձինք և թէ՛ անոնք որք արդէն իսկ ձերբակալուած և իրենց յանցաւորութիւնը խոստովանած են, ի մօտոյ պիտի կրեն իրենց օրինական պատիժն, և այսօր վաղը պիտի ձերբակալուին նաև այն խոստովար անձինք որոնք՝ օգուտ քաղելով յիշեալ անձանց չքաւորութենէն՝ զանոնք այս տեսակ ոճրագործութիւններ ընելու թելադրած են:

Վեհ. Սուլթանը խմանալով որ ձերբակալեալ անձերէն մի քանին հիւանդ են, իւր ծառօթ բարեւարութեամբ հրամայած է՝ անմիջապէս բանտարկեալներու յատուկ հիւանդանոցը միտադրել զանոնք:

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՑ			
Օրմ. իրան 400 զրշ. էն			
Մէճիտիյէ	108 2	Բուսիոյ բօլ	91 38
Մէթալիք	100 10	Շարուէն	87
Պէշիք	102 20	Գրիմից	51 46
Ալթըլէք	102 30	Անգլ. լիւր	109 38
Մանէթ թղթադրամ 7 42			
Գ. Կոստանտին (երեկոյն)	20 44	Բուս. երկ. բամբակ	81 5/8
Շար փոխու.	4 0/0	Թղթադրամ (Թաս.)	42 20
(Թահվիլթը Օրմ.)	74 20	Շերքին Փոխու.	62

ԱՐՏՈՒՄԱՏԻՐ Ա. ՍԱՔԱԵԱՆ
ՏՊԱՐ. ՆՄԱՆ 4. ՊԵՐՊԵՐԱՆ
Եսկի գապիլէ հասցէսի, քիւ 61